

De Moeial

Studententijdschrift van de Vrije Universiteit Brussel in samenwerking met BSG, Studiekring Vrij Onderzoek en Dienst Cultuur 17de jaargang - nummer 2 - 25 oktober 1999
redactielokaal: gebouw Y' naast het KK; 02/6292338, moeial@vub.ac.be

De vele hoofden van Els Witte

Het Vlaamse universitaire beleid! Balans en perspectieven!

De academische openingsrede van onze rector

Met de academische rede biedt de Rector elk jaar weer een stand van zaken van deze universiteit in het bijzonder en de Vlaamse in het algemeen. Het is, op zijn zachtst gesteld, niet goed gesteld met de democratisering van het onderwijs. Vooral door blijvende onderfinanciering en tegelijkertijd de steeds dwingender eis concurrentieel en afgestemd op de arbeidsmarkt te blijven, hebben de universiteiten het bijzonder moeilijk. De Academische Openingsrede was dan ook in alle opzichten een dringende vraag aan de regering voor meer ondersteuning, en in het bijzonder van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor de duidelijkheid goten wij de rede van onze Rector Els Witte (R.E.W.) in een interview.

1995-1999: Een periode met vele schokgolven

Wat de evolutie van de universitaire wereld betreft, lagen de vorige vijf regeringsjaren ingebed in een transitieperiode die zich al een aantal jaren aankondigt. Waarom verkeren de universiteiten in een cruciale fase van hun bestaan?

R.E.W.: 'De universiteiten worden gedwongen adequaat te reageren op sterk gewijzigde omgevingsfactoren. Hun vormings- en onderzoeksfunctie is waarschijnlijk nog nooit zo belangrijk geweest als nu. Wereldwijd groeit het besef dat kennis de dominante factor wordt in de economische ontwikkeling. Tegelijkertijd kwamen de universiteiten de laatste tien jaar als hoofdactor terecht in het Europeaniserings- en internationaliseringsproces van de kennismaatschappij.'

Hoe viel het eindresultaat van het universitaire beleid van de vorige regering uit?

R.E.W.: 'Bijzonder pover. Er werden nieuwe inspanningen en tegelijkertijd ook rationalisaties opgelegd aan instellingen die hun budgetten elk jaar zien slinken en daarom extra concurrentiegevoelig zijn. Dat is een totaal verkeerde strategie, die tot mislukking gedoemd is.'

'De bezuinigingsstaakstelling van de overheid uitte zich in een negatieve en sceptische benadering, men denke aan de Voortgangsrapporten van Bijzonder Commissaris Dillemans, die het rendement, de output en de effectiviteit van de universitaire opleidingen aanviel. De internationale Visitatierapporten, vooral deze van de Auditcommissie Kwaliteitszorg, weerlegden dit alles echter. Niettemin hebben de plannen van Dillemans veel onrust veroor-

zaakt.' (ook in De Moeial, nvdr)

De afgelopen regeringsperiode is voor de universiteiten dus allesbehalve een opbouwende fase geweest?

R.E.W.: 'Zo is het. Het Kiné-dossier, de toelatingsproef artsen en tandartsen, de ondertekening van de Sorbonne-Verklaring, de relatie tussen het Hoger en het Universitair

Onderwijs, de financiering van de voortgezette academische opleidingen, de financieringspolitiek in het algemeen, het dossier van de Open Universiteit, de wijze waarop omgegaan werd met het Dillemans-rapport: het zijn allen voorbeelden van de voor de universiteiten onbevredigende wijze waarop het beleid werd gevoerd.

Per slot van rekening lag aan de basis van de beleidsopties de visie dat de universitaire wereld het best geëindigd werd door de versterking van de twee 'groten', namelijk de KULeuven en de UGent, en dus meende men dat de VUB en andere universiteiten daaraan ondergeschikt gemaakt moesten worden en dus zoveel mogelijk 'gerationaliseerd'. Dit uitgangspunt creëerde in deze universiteiten veel onzekerheid over de toekomst en grote onrust, en veroorzaakte een verdeel-en-beers-houding die het overlegklimaat tussen de universiteiten geenszins bevorderde.'

vervolg op p 4

INHOUD

Pagina 2
Vrije Tribune

Pagina 3
Aankondiging verkiezingen
RvB & SOR
Van Emiraat tot Episcopaat:
Dhr. Steen

Pagina 4
Vervolg van p 1

Pagina 5
Vervolg academische
openingsrede

Pagina 6
Volkerenmoord in Oeganda

Pagina 7
Karimajong? Welk jong?

Pagina 8
Vrij Onderzoek en vijftig jaar
studiekring

Pagina 9-12
Vijftig jaar VO

Pagina 13
gedichten door Aysel Aras en een
impressie van buitenlandse
studenten

Pagina 14
Staatsterreur in Mexico

Pagina 15
De Moeial per post
Het oog wil ook wat

Pagina 16
Films aan de VUB
Fabeltjeskrant

Pagina 17
Agenda BXL

Pagina 18
Meningen van een Clown
Mmmmm... een brokje klassiek

Pagina 19
Kultuurkrant

Sector Opdoeking na Rationalisaties?

In de vorige Moeial boden wij u een blik in de interne keuken van de Sociale Raad, kortweg SOR. Daarbij werd vooral de houding van meerdere SOR-leden gelaakt. In dit artikel zullen we het niet meer hebben over personen maar over het beleid en de trend tot uitbesteding en privatisering en de daaraan gekoppelde afbraak van de sociale dienstverlening aan de verschillende Vlaamse universiteiten.

Het gaat echter om een internationale evolutie die onder andere ook aan onze zusteruniversiteit de ULB reeds tot opstootjes en onlusten heeft geleid. Ons aller moeder, rector Els Witte, raakt dit even aan in haar academische openingspeech maar verder dan wat verbloemd verbaal geweld lijkt ze niet te raken. Zowel in Gent als aan de ULB zijn er acties gevoerd door het restaurantpersoneel tegen de privatisering van hun dienst. Aan de VUB is het afwachten of we

hetzelfde lot zullen ondergaan.

De privatiseringen van deze diensten bevestigen eerdere aanvallen op het sociale dienstbetoon van de universiteiten. Langzaam stap men af van het idee om het universitair onderwijs voor iedereen toegankelijk te maken. De sociale steun bestemd voor alle studenten moet plaats maken voor een meer selectieve steun enkel voor die mensen die met de formuliertjes in de hand kunnen bewijzen dat ze er recht op hebben. Op deze manier sluit men niet enkel die mensen uit die de weg kwijtraken in de administratieve mallemlolen maar ook vele anderen vallen uit de boot. Goedkope koten en maaltijden beschouwen we nu als een verworven recht waar de meeste studenten helemaal niet meer bij stil staan. In de wet van 1960 betreffende de sociale sectoren aan de universiteiten staat dat de overheid daarvoor middelen moet voorzien. Of dat dit in de nabije toekomst zo zal blijven is echter verre van zeker. Een deel van het

inschrijvingsgeld van de studenten dient nu al om de sociale sector te helpen financieren. Daarom dit artikel over de huidige veranderingen en hun gevolgen.

Tijdens de eerste dag van het nieuwe academiejaar kregen de hongerigen die afzakten naar de studentenrestaurants van de UG een gratis chocomousse en een pamflet aangeboden door het personeel. Daarin uitten die hun ongenoegen over de verfloederding door de academische overheid van de restaurants en bij uitbreiding van de volledige sociale sector. Deze teloorgang is frappant als men even de cijfers daaromtrent nader beschouwt. Sinds 1991 is het aantal geserveerde maaltijden met een kwart gedaald terwijl de studentenpopulatie met 67% is toegenomen. Volgens het ACOD is dit enkel te wijten aan het slechte beheer. Zo heeft men het zeer rendabele restaurant 'De Brug' gesloten om te verbouwen terwijl het mogelijk was om dat stapsgewijs te doen en het restau-

rant ondertussen open te houden. Door de incompetentie van de verantwoordelijke beheerders zal het alsnog volgens het ACOD nog jaren duren vooraleer het weer geopend wordt.

De toestand van de studentenhomes in beheer van de sector Studentenvoorzieningen, zoals de SOR daar heet, is er verschrikkelijk. De mensen die hier op de Nieuwelaan zitten weten waarover het gaat. Bovendien is het aantal kamers aan de UG gedaald van 1400 tot 1200 en verkeren ze in zo'n abominabele toestand waardoor de universiteit haar impact op de marktprijzen kwijt is. Ondertussen poogt men met allerlei lapmiddeltjes de brandweer van zich af te schudden die voortdurend vragen heeft over de (brand-)veiligheid van de gebouwen. Een treffend voorbeeld van het gevoerde slechte beheer is volgens Peter De Keizer, de ACOD-man ter plaatse, de investering van een smak geld in een nieuwe home.

vervolg op p 4

Studiekring Vrij Onderzoek

Het principe van Vrij Onderzoek, gekoppeld aan vrijzinnigheid en humanisme, maakt het basisbeginsel uit van de Vrije Universiteit Brussel. Dit principe stelt dat het denken zich niet mag onderwerpen aan dogma's, het wil met andere woorden het kritisch denken aanwakkeren.

VO wil deze doelstelling in praktijk brengen door de organisatie en ondersteuning van activiteiten zoals discussies, debatten, publicaties, betogingen,...

VO wil vooral een maatschappelijk engagement aanzwengelen bij de studenten. De rol van de studiekring hierin is een discussie- en informatieforum vormen, voor en door studenten.

We trachten mensen met maatschappelijke interesses samen te brengen in werkgroepen, die zich op een bepaalde thema's toespitsen. D.m.v. allerhande activiteiten (debatten, publicaties) worden deze thema's voor het voetlicht gebracht.

Concreet zijn er al een aantal werkgroepen van start gegaan die thema's als migratiestromingen en het asielbeleid, filosofie, mondialisering en

derdewereldschulden nader beschouwen.

Hoewel deze werkgroepen een essentiële functie vervullen in de concrete werking van VO staan ook nog andere activiteiten op stapel. Zo zijn er plannen om samen met de VZW 'Voor Moeder Aarde' een burgerinspectie uit te voeren op de legerbasis van Kleine-Brogel. Tevens wordt er gedacht aan een collectieve ontroping.

We willen snel op de actualiteit inspelen en wanneer de noodzaak zich voordoet zal de Studiekring niet aarzelen om een standpunt in te nemen en haar activiteiten daarnaar te richten.

Wie zich aangesproken voelt door onze doelstellingen voor de komende maanden of gewoon meer inlichtingen wenst kan altijd binnenspringen in het VO-lokaal (naast het KK). De vergaderingen gaan elke week de woensdagavond door. Voor de werkgroepen wordt er onderling een uur-regeling afgesproken. De wereld veranderen is misschien te hoog gegrepen. Maar de burens wakker houden. Dat is wel het minste wat we kunnen doen.

Vrije Tribune

Een pleidooi voor een Rood Groen Memorandum

Maartje van der Laak en Pieter Dehon, twee politiek bewuste studenten vinden dat het tijd wordt om aan deze universiteit een politieke discussie te houden over de toekomst van onze samenleving. Hun uitgangspunt is het Rood-Groen memorandum.

Het maatschappelijk debat vertoont een eigenaardig gelaat. De ontwrichting van de samenleving en het milieu stelt ons voor talloze ernstige problemen, en toch schijnt de gemeenschappelijke discussie traag op gang gekomen. Nog nooit was de vraag naar nieuwe ideeën en vooruitzichten zo belangrijk. Ondanks de zich steeds harder opdringende realiteit lijkt het maatschappelijk debat een inhoudsloze en verstarde vorm aan te nemen. Op een cynische toon wordt de ernst van deze ontwikkeling weggelachen door het te herleiden tot een cultureel fenomeen, als een einde van de grote verhalen. Toch vertoont de samenleving de noodzaak van nieuwe projecten en vooruitstrevende gedachten. De maatschappij dringt ons op een wending te geven aan het conservatieve discours waarmee het debat wordt gekenmerkt. Er is nood aan gemeenschappelijke discussie die op een concrete manier werk maakt van een duurzame ontwikkeling van de samenleving. De politieke agenda moet weer opgevuld worden met een project die een einde maakt aan de vermarkting van de mens en zijn leefmilieu.

Aangezien de sociale en democratische dimensie in de huidige

politiek ontbreekt dringt de vraag naar een verschuiving in het politieke landschap zich dan ook onlosmakelijk met dit debat op. De ernstige ontwikkelingen in onze samenleving worden met een conservatief beleid beantwoord. De zich verder uitbreidende armoede en de afbraak van het milieu vragen echter om een diepgaande politiek. Een politiek die op een concrete manier een breuk maakt met het weinig sociaal beleid dat ondergeschikt blijft aan de alles overheersende competitiviteits-logica.

De huidige politieke formaties lijken deze noodzakelijke trendbreuk te willen vermijden. De nieuwe paars-groene regering slaagt er niet in het maatschappelijk debat te benaderen vanuit een vooruitstrevende visie op de samenleving. De sociale dimensie die vooral Agalev wenste te introduceren in het nieuwe beleid blijkt haast een onmogelijke zaak te zijn. Onder andere de plotselinge aanpassing van het asielbeleid en de verdere privatisering van Belgacom tonen aan dat de regeringsdeelname van Agalev en SP er niet in zal slagen het proces van verrechtiging in de samenleving te stoppen. Er is nood aan een maatschappelijk forum, aan een politieke stem die werk wil

Donderdag 24 oktober is er

WORLD SHAKE

-om aandacht te vestigen op 'de kloof' tussen Noord en Zuid,
-omdat we dit enorme onrecht niet kunnen tolereren.

Vanaf 13u00 kunnen de lefgozers onder jullie symbolisch de kloof tussen rijk naar arm overbruggen op een death ride.

Vanaf 17u00 zijn jullie welkom in ons 'vluchtelingenkamp' achter het KK, dat voor de gelegenheid is uitgerust voor filmprojecties, infostandjes van derde-wereld-organisaties, een 'speakerscorner' voor mensen die komen praten over hun eigen ervaringen met de kloof. Doorlopend bieden we een solidariteitsmaaltijd (soep en brood) aan.

Later op de avond zijn er (h)eerlijke dranken en snackjes verkrijgbaar, terwijl er muzikanten uit alle hoeken van de wereld voor de sfeer zorgen, dit alles rond een gezellige kampvuur.

Als 'vluchtelingen' blijven we overnachten in de tenten. We hopen op jullie talrijke opkomst om de tenten warm te krijgen. Weet dat tijdens oktobermachten aangepaste kledij en een warme slaapzak geen overbodige luxe zijn.

Kom gerust eens een kijkje nemen, het is beslist de moeite waard!

De Worldshake-actiegroep
Het UCOS-team

mentaire oppositie en de differentiatieprocessen binnen SP en Agalev noodzakelijk zijn.

Deze processen hebben al enige weerklank gevonden binnen SP en Agalev. Een collectief van verenigingen en individuen, waaronder Patsy Sörensen (Europarlementslid BSV/Agalev), Lode Hancké (SP), Maxim Stroobant (prof. VUB) en Ronald Commers (prof. RUG) en Eric Corijn (prof. VUB, Charta '91) hebben zich achter een Rood-Groen memorandum geschaard om op politiek niveau een tegenoffensief rond een radicaal-democratisch en een sociaal rechtvaardig samenlevingsproject te organiseren. Ook de rood-groene coalitie SP!Aga! in Brussel was in zekere zin een uiting van deze evolutie.

Als geëngageerde studenten willen wij op een actieve wijze participeren aan deze initiatieven. Aangezien de Vrije Universiteit Brussel zich toch als een kritisch instituut profileert denken wij dat de steun aan een rood-groen memorandum niet mag ontbreken. Met name door de aanwezigheid van verschillende sociaal bewogen organisaties binnen de VUB (UCOS, ACOD, VO, e.a.) denken wij dat deze instelling een ideale plaats is om een breed maatschappelijk werktein te vormen. Concreet wensen wij samen met deze instellingen, studenten en ook het academisch personeel een rood-groen memorandum te organiseren waarin verschillende maatschappelijke thema's aan bod zullen komen.

Daarom zouden we graag met de verschillende organisaties, studenten en professoren doorheen het academiejaar debatten en discussies organiseren waarin we thema's als milieu, tewerkstelling, onderwijs, ontwikkelings-samenwerking, vermogens-belasting enz. bespreken vanuit een rood-groen perspectief. Verder willen we ook discussiestof en informatie verspreiden en voorts de VUB-gemeenschap inlichten over het verloop van het memorandum. We hopen dit jaar een goede samenwerking te bekomen zodat we op een actieve en geëngageerde wijze samen het debat met Jongsocialisten en Jongagalev kunnen stimuleren. Misschien lukt het ons dan ook om een breed maatschappelijk forum te organiseren die de progressieve politiek op een consequente manier kan steunen. Indien mogelijk zouden we dit "rood-groene jaar" willen besluiten met een grote thema- en studiedag waarin we met concrete voorstellen voor de dag kunnen komen, zodat het rood-groene alternatief een duidelijke politieke inhoud krijgt.

Infovergadering:
Ma 8 Nov. 19u
in de GalerY, boven
het KulturKaffee

Voor bijkomende informatie:
Pieter en Maartje Gen. Berheimlaan
15 1040 Etterbeek 02/640.20.43
pdehon@vub.ac.be
mvdlaak@vub.ac.be

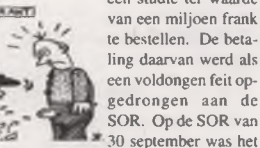
vervolg van p 1

Deze nieuwbouw is reeds tien jaar gepland maar er is nog steeds geen steen gelegd. Een geluk bij een ongeluk want ondertussen hebben de oorspronkelijke plannen zoveel wijzigingen ondergaan, waarbij het aantal kamers gereduceerd is van 250 naar 170, dat de nieuwe home bij voorbaat onrendabel zal zijn. Voorts is dit home buiten de stad ver van de door studenten gefrequenteerde plaatsen zoals unief en uitgaansbuurten gelegen en zijn er studio's in plaats van koten voorzien, iets waar de studenten niet om gevraagd hebben. In Gent wordt de sector studentenvoorzieningen in de praktijk geleid door een beheerscomité dat geen verantwoordelijkheid hoeft af te leggen en wiens opdracht er voornamelijk uit bestaat om te saneren. Onder het motto dat alles wat niet tot de core-business behoort, uitbesteed moet worden, wil men daar ook van de sector studentenvoorzieningen af. Het oude plan om regionale sociale centra op te richten in samenwerking met de vele Gentse hogescholen waar alle studenten ongeacht hun school terecht kunnen ligt ondertussen stof ergens in een vergeten bureau. Volgens Peter De Keyser is het nochtans best mogelijk om de sector studentenvoorzieningen weer op het goede spoor te krijgen. Een eenmalige forse investering om de scheefgetrokken situatie uit het verleden recht te trekken zou volstaan. Het is immers door een deficit uit 1991 dat de huidige problemen ontstaan zijn. Dit tekort leidde tot een besparingsijver die de sector genekt heeft. Door de voortdurende saneringen werden, om het weer eens over de restaurants te hebben, de prijzen hoger en de kwaliteit van de maaltijden slechter. Samen met een gebrek aan flexibiliteit van het personeel zorgt dit voor een verdere daling van de omzet waardoor de problemen alleen maar groter worden. Deze vicieuze cirkel moet doorbroken worden en dat kan met een positief ingesteld beheer gekoppeld aan extra poen. De Raad van Beheer staat daar achter en heeft beslist dat er meer kamers en betere maaltijden moeten komen maar tot op dit ogenblik is die beslissing dode letter gebleven.

Men is karig met inlichtingen en geeft die enkel vrij in functie van de op tafel liggende plannen. Door enkel informatie te bezorgen op maat van het te realiseren project laat men uitschijnen dat er geen alternatieven bestaan. Op deze manier slaagt men erin om andere mogelijkheden af te blokken en een beleid te voeren van 'te nemen of te laten'. Dit deed zich niet alleen voor met de beslissing om een studie ter waarde van een miljoen frank te bestellen. De betaling daarvan werd als een voldongen feit opgedrongen aan de SOR. Op de SOR van 30 september was het bijna weer prijs. Daar moest beslist worden of de voorgestelde plannen uitgevoerd zullen worden of eventueel nog gewijzigd. Na een oeverloze discussie over broodjes, automaten en de rekkertjes rond de voorverpakte broodjes in het cafetaria van Jette kwam het onderwerp uiteindelijk op mogelijke alternatieven voor het voorliggende plan. Daar had noch de voorzitter noch iemand van de administratie een antwoord op. Dan heeft de SOR beslist dat ze niet genoeg informatie had om een oordeel te vellen en de beslissing uitgesteld tot een volgende bijeenkomst. Ditmaal heeft men het argument van de hoogdringendheid niet meer durven invoeren. Deze ingeving kwam weliswaar niet van een student.

Net zoals aan onze universiteit moeten ook daar de studenten de hand in eigen boezem durven steken en hun houding aan een grondig zelfonderzoek onderwerpen. De Gentse evenknie van onze SOR wordt voor de helft bevolkt door studenten en verder door vertegenwoordigers van het technisch, academisch en assistent personeel en van de vakbonden. Een mooie uitgangspunt om de studentenbelangen te behartigen maar jammer genoeg laten hun tegenwoordigers het afweten en sturen hun kat naar de bijeenkomsten... Daardoor hebben de weinigen die het wel menen met hun taak niet de mogelijkheid om te reageren, ze zijn immers met te weinig waardoor de voorgeschotelde plannen te nemen of te laten zijn.

Hetzelfde doet zich voor aan onze universiteit waar een hervorming van het restaurant in de steigers staat. Ook hier is een voorstel geformuleerd door de top van de administratie en dus bijna per definitie achter de schermen. Daarbij gaat men bereid te werk en zorgt men vooral voor een uitgekende informatiedoorstroming naar de studenten toe.

Men is karig met inlichtingen en geeft die enkel vrij in functie van de op tafel liggende plannen. Door enkel informatie te bezorgen op maat van het te realiseren project laat men uitschijnen dat er geen alternatieven bestaan. Op deze manier slaagt men erin om andere mogelijkheden af te blokken en een beleid te voeren van 'te nemen of te laten'. Dit deed zich niet alleen voor met de beslissing om een studie ter waarde van een miljoen frank te bestellen. De betaling daarvan werd als een voldongen feit opgedrongen aan de SOR. Op de SOR van 30 september was het bijna weer prijs. Daar moest beslist worden of de voorgestelde plannen uitgevoerd zullen worden of eventueel nog gewijzigd. Na een oeverloze discussie over broodjes, automaten en de rekkertjes rond de voorverpakte broodjes in het cafetaria van Jette kwam het onderwerp uiteindelijk op mogelijke alternatieven voor het voorliggende plan. Daar had noch de voorzitter noch iemand van de administratie een antwoord op. Dan heeft de SOR beslist dat ze niet genoeg informatie had om een oordeel te vellen en de beslissing uitgesteld tot een volgende bijeenkomst. Ditmaal heeft men het argument van de hoogdringendheid niet meer durven invoeren. Deze ingeving kwam weliswaar niet van een student.

Bij onze bureaus in Leuven zijn er gelijkaardige evoluties aan de gang. Daar is men immers de verschillende restaurants van de KUL aan het samenvoegen onder een overkoepelende structuur. Welke vorm die zullen aannemen is nog onduidelijk maar het staat alvast buiten kijf dat de stu-

denten zullen moeten opletten om hun belangen te verdedigen. Het gaat om drie diensten namelijk de Alma, de Faculty Club en de kongresservice. De Alma kan men vergelijken met ons restaurant aan de VUB, de Faculty Club is een zwaar verlieslatend prestigerestaurant dat onder de bevoegdheid van de Raad van Beheer valt. Dit zorgt reeds voor bevoegdheidsconflicten vooraleer er een aanvang genomen is met de feitelijke uitvoering van de reorganisatieplannen. Zo werd de studentenvertegenwoordiger in de Raad van Beheer van de Alma niet uitgenodigd om de onderhandelingen betreffende de samenvoeging van de verschillende diensten bij te wonen, laat staan eraan deel te nemen. Onze collega's van Veto, het Leuvense studententijdschrift, maken zich dan ook terecht zorgen over de toekomst van de studentenvertegenwoordiging in de voorgestelde structuren. Het is vooralsnog onduidelijk hoe en of er studenteninspraak zal zijn. Zal die enkel op het niveau van de Alma plaatsgrijpen of ook op een hoger niveau? En hoe groot zal ze nog zijn? Als men in de toekomst nog controle wil uitoefenen op de prijsvorming, samenstelling en plaats van de maaltijden moet men er nu voor zorgen een daadkrachtige studentenvertegenwoordiging te behouden. De kans bestaat ook dat de verliezen veroorzaakt door de Faculty Club, het lievelingskindje van de Raad van Beheer, bijgepast zullen worden met de winsten van de studentenrestaurants. Aan onze eigen universiteit bestaat ook zo'n geldverslindend hebbende getje, het Convivium genaamd. Maar dit even terzijde. Bovenal houdt de reorganisatie van de restaurants het risico op privatisering in. Als men alles

uniformiseert is het geheel klaar om door te schuiven naar de privé-sector die dankbaar de vruchten zal plukken van de inspanningen van de universiteit om een rendabel restaurant-complex uit te baten.

Iets wat ons restaurant mogelijks ook te wachten staat. Zoals u hoger kon lezen bracht de vorige bijeenkomst van de SOR nog geen uitsluitend over wat er met het restaurant zal gebeuren. In het nog niet goedgekeurde voorstel tot renovatie wordt het restaurant opgedeeld in verschillende bedrijfseenheden die onafhankelijk van elkaar kunnen werken en een optimaal gebruik van het personeel maken. Op deze manier zet men de deur wagenwijd open voor een volledige gedeeltelijke privatisering. Als men het geheel niet verkocht krijgt kan men nog altijd delen ervan uitbesteden. De bereiding van de maaltijden bijvoorbeeld. Men is trouwens al langer op zoek naar samenwerking met de privésector. Het huidige plan is op maat van zo'n operatie gemaakt. Nu gebleken is dat het huidige voorstel te duur uitvalt kan men bijvoorbeeld de keuken laten wegvallen waardoor de investeringskosten zal dalen. De meerprijs die de afhankelijkheid van een privé-leverancier met zich meebrengt betalen we later onder de vorm van hogere maaltijdprijzen. Ook voor het personeel houdt een privatisering weinig goeds in, het voorspelt namelijk slechtere arbeidsvoorwaarden. Maar laten we hopen dat het zover niet komt en dat sommigen hun hoofd niet op hol laten slaan door de aanhoudende bede van de boeiende cateringindustrie om hun actieterrein ook naar hier te mogen verleggen.

De redactie

vervolg van p 1

Een financiële slijtageslag

Hoe zit het momenteel met de financiële situatie van de universiteiten?

R.E.W.: 'Ronduit precair. De basisfinanciering, de zogenaamde eerste geldstroom bedraagt nu nog nauwelijks 48%, tegen 75% tien jaar geleden! We bevinden ons in een neerwaartse financiële spiraal, waardoor er per student sprake is van een achteruitgang. Nochtans stegen de studentenaantallen aanzienlijk tussen 1995 en 1999, terwijl er toch 117 miljoen diende ingeleverd te worden. Daarbij draagt de VUB nog 50 miljoen extra sociale lasten voor haar administratief en technisch personeel.'

De intensere deelname aan de Europese en internationale initiatieven dienen dus plaats te vinden binnen dezelfde inkrimpende budgetten?

R.E.W.: 'Ja, en deze financiële slijtage heeft tot gevolg dat de universiteiten ook over onvoldoende middelen beschikken om de broodnodige innovaties te introduceren. De universitaire basisfinanciering gaat dan ook nog eens gebukt onder een verouderde methodiek. Studentenaantallen zijn bepalend, terwijl de recente evolutie tot een prominente plaats van onderzoeksactiviteiten leidt.' Om dit op te vangen, hebben de

universiteiten ondertussen ook een belangrijke derde geldstroom uitgebouwd, via het zogenaamde dienstbetoon aan derden en het contractonderzoek. Hoe verloopt dat?

R.E.W.: 'Er groeide een ongezonde spanning tussen de systematische onderfinanciering en de toename van de tweede en derde geldstromen. Ook de investeringskosten vormen een financieel probleemveld voor alle universiteiten.'

Inzake gebouwen moet de VUB het hoofd bieden aan bijkomende problemen, voortvloeiend uit de federale opbouw van de staatsstructuur: de VUB ontbeert steun van het Vlaamse gewest, de provincie of de stad. Inzake gewestmateries, zoals de campus van Rode, ressorteert de VUB onder de bevoegdheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat over beduidend minder middelen beschikt. De continue wijzigingen in de basisfinanciering veroorzaakt systeemshokken die het implementeren van meerjarenplannen bijzonder moeilijk maken.'

Optimalisatie, rationalisatie en herstructurering

Optimalisatie, rationalisatie en herstructurering staan sinds enkele jaren hoog op de agenda.

R.E.W.: 'Ja, maar het gevoerde de-

bat vertrekt van een aantal onbewezen en betwistbare vooronderstellingen.'

Zoals: Vlaanderen telt teveel universiteiten?

R.E.W.: 'Vergeleken met andere Europese landen klopt dat niet. Verhoudingsgewijs is de toestand bij ons kwantitatief niet elders dan anders.'

Of: Schaalvergroting en kwaliteit zijn synoniem, met andere woorden hoe groter een universiteit hoe degelijker de opleiding?

R.E.W.: 'De meeste topuniversiteiten zijn nochtans middelgrote universiteiten, met 8000 à 12000 studenten. Er is geen enkele grond om te stellen dat de vier universiteiten die Vlaanderen telt (Leuven, Gent, Brussel, Antwerpen), te klein zouden zijn. Niemand betwist dat er een ondergrens moet zijn, maar over een bovengrens wordt nagenoeg niet gesproken. Nochtans kanten meerdere Visitatie-rapporten zich expliciet tegen grootschalige kennisoverdracht. Middelgrote universiteiten bieden uiteraard meer mogelijkheden om met moderne interactieve leer- en werkvormen om te gaan.'

En: Meerdere opleidingen in een bepaald domein leveren als dusdanig geen meerwaarde op?

R.E.W.: 'Ook deze stelling wordt

wéinig onderbouwd. Men gaat hierbij uit van de statische visie dat van bovenaf moet bepaald worden welke universiteit welke opleiding mag inrichten. Men houdt onvoldoende rekening met de evolutie, dat wedijver aan de basis ligt van elke wetenschappelijke vooruitgang en competitie het wezen is van de universitaire bedrijvigheid. Wildgroei moet effectief tegengegaan worden. Maar zijn er geen meer creatieve wegen te bedenken dan aanbestedingen tot drastische schrapingen? Een monopolie toekennen aan één universiteit is daarom hoogst onproductief. Monopolies leiden tot verstarren, en kunnen zelfs, omwille van het gebrek aan concurrentie, aanleiding geven tot kwaliteitsverlies.'

Wat vindt U van het voorstel van Ere-Rector Dillemans om de Katholieke Confederatie te versterken via de fusie van de KUB en KULeuven?

R.E.W.: 'Dat voorstel sluit niet aan bij het meer doorgedreven pluralistische klimaat dat zich ondertussen in Vlaanderen heeft ontwikkeld. De VUB wil vasthouden aan een duidelijk sociaal progressief en vrijzinnig engagement.'

Maar er moet toch verholpen worden aan de problemen van de geïsoleerde kandidatuurstellingen, zoals de KUB er een is?

R.E.W.: 'Inderdaad, er moet dringend een oplossing gezocht worden voor de suboptimale kleinschaligheid van de kandidatuurstellingen, willen zij de Europese en internationale concurrentie beter kunnen aangaan. De gesprekken zijn al ver genoeg gevorderd om tot een concreet resultaat te leiden, en als ook het financiële klimaat dusdanig moge verbeteren dat ook de jacht op studenten kan luwen.'

Brussel

De krachtlijnen voor een Brussels beleid van het nieuwe regeerakkoord expliciteren de motorfunctie van Brussel voor Vlaanderen.

Hoe groot is de rol van de VUB in dit proces?

R.E.W.: 'Brussel fungeert als een uitvalplaats voor de Vlaamse cultuur. De Regering wil de Vlaamse instellingen verder voor iedereen openstellen en de Vlaamse aanwezigheid versterken. Aan dit beleid zijn ook financiële en wetgevende consequenties gekoppeld, met Onderwijs, Cultuur en Welzijn als prioriteiten. De VUB vormt in deze strategie één van de belangrijkste factoren, want zij speelt als grootste Vlaamse onderwijsinstelling en grootste Vlaamse werkgever een vooraanstaande rol.'

Hoe speelt de VUB in op het meerstaligheidsproces dat zich hoe langer hoe meer van Brussel meester maakt?

R.E.W.: 'De VUB biedt een venster op Europa en de wereld. Meer dan 10% van haar studenten komen uit het buitenland; de Europese problematiek staat centraal in haar opleidingsaanbod en onderzoek. Het *Vesalius College* en de *British Open University* is verder bewijs van de voortrekkerrol die de VUB vervult met haar open beleid naar anderstaligen en andere culturen.'

Het hoofdmotief blijft evenwel het ondersteunen en versterken van de Vlaamse aanwezigheid in Brussel?

R.E.W.: 'De VUB versterkt die nu reeds. De plannen van de Regering om van het station van Etterbeek een centrale toegangspoort van Brussel te maken en de deelname aan het Quartier-Latin-project, plus gelijkwaardige plannen in de omgeving van Etterbeek, en tal van andere opleidingen, onderzoeken en organisaties van de VUB, zijn projecten die er alleen maar toe kunnen bijdragen dat onze bereikbaarheid nog verbeterd en de perspectieven voor een verdere groei nog toenemen. Daarom vraagt de VUB regeringssteun om de optimalisatie van het universitair aanbod in Brussel en aangaande de samenwerking met de KUB te kunnen realiseren, in zoverre dit de eigenheid van de VUB niet in het gedrang brengt.'

Tot hertoe heeft de Academische Overheid van de KUB echter geopteerd voor een exclusieve institutionele band met de KUL.

R.E.W.: 'Deze houding komt de Vlaamse aanwezigheid in Brussel allesbehalve ten goede. De keuze van een universiteit is al lang niet meer door louter levensbeschouwelijke motieven ingegeven en de sociologische samenstelling van de studentenbevolking is heterogeen. Het voorstel is geenszins revolutionair, maar de VUB en KUB zouden zich reëel in het belang van de Vlaamse aanwezigheid in Brussel én in functie van de gewijzigde maatschappelijk-ideologische breuklijn kunnen opstellen. Persoonlijk ben ik voorstander van een ruim overlegforum tussen alle Brusselse instellingen van hoger onderwijs.'

Een nieuwe visie op de toelating tot de universiteit?

De slaagkansen van de eerstejaars en daarmee de overgangsproblematiek middelbaar-hoger onderwijs beroerd afgelopen jaren sterk het onderwijsveld. Wat is het resultaat van het debat?

R.E.W.: 'Niemand trekt nog in twiifel dat sociale achtergronden en genderverschillen jongeren uitsluiten op basis van het culturele kapitaal. Er schort ook heel veel aan de wijze waarop jongeren voorbereid worden op een gemotiveerde keuze en studie. Hieromtrent is de afgelopen jaren weinig vooruitgang geboekt.'

En in het hoger onderwijs gaan nu stemmen op om veel selectiever te gaan rekruteren.

R.E.W.: 'Rector Oosterlinck van de KUL wil dat zijn universiteit in de richting van een top-universiteit zou evolueren, die vooral de intellectuele elite aantrekt. *'Democratisering en een elitair karakter zijn wellicht moeilijk te combineren binnen één*

universiteit.' Gelukkig wordt dit niet gevolgd in het Regeerakkoord, en vinden we daar terug dat het leerrecht een basisrecht is voor een samenleving die naar meer democratie streeft.'

De toelatingsproef artsen-tandartsen is nochtans realiteit.

R.E.W.: 'In dat dossier heeft men de bal misgeslagen: het aantal geslaagden is nu reeds te laag voor het aantal dat binnen vier à vijf jaar het beroep moet gaan uitoefenen. De problemen afwentelen op de rug van de jongeren en van de universiteiten en ze niet in een globale context oplossen, blijkt dus een weinig efficiënte methode te zijn. Om de democratisering en daarmee de feminisering meer kansen te geven dienen nog enkele financiële barrières gesloopt te worden. Sociale barrières mogen het gelijke kansenbeleid niet in de weg staan zodat de doorstroming van beloftevolle jongeren naar het universitair onderwijs niet wordt stopgezet. Om dit te realiseren worden eerstens de studietoelagen opgetrokken.'

Om de democratisering en daarmee de feminisering meer kansen te geven dienen nog enkele financiële barrières gesloopt te worden. Sociale barrières mogen het gelijke kansenbeleid niet in de weg staan zodat de doorstroming van beloftevolle jongeren naar het universitair onderwijs niet wordt stopgezet. Om dit te realiseren worden eerstens de studietoelagen opgetrokken.'

U noemt de feminisering in globale termen, ondanks de schrikbarende lage aandelen meisjes in de exacte richtingen?

R.E.W.: 'Ja, maar één van de grote bedreigingen voor het onderzoek en voor de economische ontwikkeling in het algemeen ligt hem precie in het feit dat de universiteiten geconfronteerd worden met een desinteresse van de jongeren voor de exacte en toegepaste wetenschappen.'

Meer marktgerichte activiteiten?

Over de plaats van het contractonderzoek in de universiteiten kwamen de laatste jaren toch een aantal tegengestelde visies aan de oppervlakte?

R.E.W.: 'Vooral de rector van de KUL heeft zich recentelijk geprofileerd als een grote voorstander van een onderzoeksuniversiteit met sterke marktaccenten. De student moet vooral leren (cf *life long learning*, nvdv). Fundamenteel onderzoek ligt vandaag aan de basis van de economische toepasbaarheid van morgen. Opdat dit zich vooral op economisch vlak zou uiten, moet er een toename zijn van de derde geldstroom. Echter maar een paar faculteiten komen in aanmerking voor experimenten met het aanleggen van een technologiegordel, spin-off-bedrijven aantrekken, via een businessmanager een netwerkstructuur tussen universiteit en het bedrijfsleven ontwikkelen. Dit alles moet dan leiden tot een universiteit die focus is van een enorme regionale bedrijfsactiviteit.'

U noemt het ondertekenen van de Verklaring van Bologna één van de voorbeelden van de onbevredigende wijze waarop het universitaire beleid gevoerd werd de laatste jaren. Wat impliceert die handtekening eigenlijk?

R.E.W.: 'De tendens is dus om een Europese hoge onderwijsomgeving in het leven te roepen, de curricula en diploma's op Europees niveau te harmoniseren en de mobiliteit van de studenten en docenten te bevorderen. De verklaring is allerminst vrijblijvend. De regering zullen de universiteiten intens betrekken bij deze verdere Europeanisering van onderwijs en onderzoek.'

Om welke concrete doelstellingen gaat het nu?

R.E.W.: 'De Verklaring van Bologna aanvaardt de invoering van een bachelor-master-systeem, waarbij de universitaire curricula worden ingedeeld in een *undergraduate* van minstens drie jaar, waarna de geslaagde studenten *graduate studies* kunnen

overigens in alle Europese landen te ontwikkelen. De voornaamste kritiek is overal dat de universiteiten die manier steeds meer gereduceerd dreigen te worden tot dienstverleningscentra aan de bedrijfswereld.

De VUB, net als de Nederlandse minister van Onderwijs Cohen, steunt de tegenpool in dit debat. Wij gaan ervan uit dat de academische vorming de centrale plaats moet blijven innemen, en onderwijs en fundamenteel onderzoek één geheel moeten vormen. Het op vernieuwde gerichte onderzoek heeft een grote maatschappelijke betekenis, maar het laatste wat wij willen is toegepaste kennis met beperkte reikwijdte en geldigheidsduur.'

De VUB is dus geenszins principieel gekant tegen activiteiten in het kader van de derde geldstroom?

R.E.W.: 'Nee. Zij verhogen ongetwijfeld de efficiëntie waarmee de universiteiten beter in het economische en maatschappelijke gebeuren geïntegreerd worden.'

Contractonderzoek, spin-offs, netwerken met het bedrijfsleven?

R.E.W.: 'Die zijn ook voor ons belangrijk. Het is ook evident dat de betrokken faculteiten nauwe banden onderhouden met de industrie en bedrijfswereld.

Maar het opdrachtonderzoek moet beperkt gehouden worden: het kan en mag nooit de bedoeling zijn dat de universiteit haar onafhankelijkheid opgeeft voor een tijdelijk financieel voordeel.'

Zijn daarover concrete richtlijnen terug te vinden in het nieuwe Regeerakkoord?

R.E.W.: 'Ja, er zijn elementen terug te vinden die bij deze beperkte strategie aansluiten. Zo staat er expliciet in vermeld dat de voortgezette academische opleidingen een democratisch recht moeten blijven en dus toegankelijk moeten zijn voor iedereen, ongeacht zijn of haar financieel draagvlak.'

De Verklaring van Bologna: nieuwe fundamentele uitdagingen

U noemt het ondertekenen van de Verklaring van Bologna één van de voorbeelden van de onbevredigende wijze waarop het universitaire beleid gevoerd werd de laatste jaren. Wat impliceert die handtekening eigenlijk?

R.E.W.: 'De tendens is dus om een Europese hoge onderwijsomgeving in het leven te roepen, de curricula en diploma's op Europees niveau te harmoniseren en de mobiliteit van de studenten en docenten te bevorderen. De verklaring is allerminst vrijblijvend. De regering zullen de universiteiten intens betrekken bij deze verdere Europeanisering van onderwijs en onderzoek.'

Om welke concrete doelstellingen gaat het nu?

R.E.W.: 'De Verklaring van Bologna aanvaardt de invoering van een bachelor-master-systeem, waarbij de universitaire curricula worden ingedeeld in een *undergraduate* van minstens drie jaar, waarna de geslaagde studenten *graduate studies* kunnen

aanvangen, en na het behalen van een *master* aan een doctoraatsopleiding kunnen beginnen. De graad die uitgereikt wordt na de eerste cyclus moet reeds betekenisvol zijn voor de Europese markt.'

Deze voorstellen passen toch geenszins in het huidige Vlaamse systeem?

R.E.W.: 'Vanzelfsprekend niet. Ze doen dan ook vele vragen rijzen. Is drie jaar voldoende om een volwaardig universitair diploma af te leveren? Gaat men niet te vlug professionaliseren ten nadele van de methodologische opleiding? Welke implicaties heeft deze driejarige undergraduate op ons binaire systeem? Is er echt nood aan een systeem waarbij alle studies naar vijf jaar gaan? Houdt men rekening met de bijkomende financiering die deze verlenging van de studieduur inhoudt? Enzovoort. Dit alles zal van de Regering, het Parlement en de VLIR de komende jaren veel creativiteit en overleg vragen.'

Om de studentenmobiliteit tussen Europese universiteiten te bevorderen ziet men in het credit-systeem het meest aangepaste middel. Wat houdt dit in?

R.E.W.: 'Een curriculum wordt opgesplitst in modules die verschillende cursussen omvatten en een zinvol geheel vormen. Als onderdeel van een module kan men *credits* verwerven. Deze *credits* en modules kunnen door de student ten gelde gemaakt worden en leiden uiteindelijk tot een graad. Het grote voordeel is dat de student zelf de voortgang van zijn studie bepaalt. Qua beheer en evaluatie is het echter wel een bijzonder complex systeem.'

Stelt de Verklaring van Bologna ook onze binaire structuur tussen hoger en universitair onderwijs in vraag?

R.E.W.: 'Ja, en geheel verwonderlijk is dat niet. De laatste jaren zijn er in verschillende Europese landen tendensen aanwezig om tot een unitair systeem tussen beide te komen. De redenering die daarbij gevolgd wordt in de universiteiten is als volgt: Er blijft in onze samenleving ontegensprekelijk nood aan marktperformante hogere beroepsopleidingen, die er weinig belang bij hebben de universitaire cultuur opgedrongen te krijgen.'

Hoe is nu precies de toestand in Vlaanderen?

R.E.W.: 'Hoogst verward. Het decreet op het Hoger Onderwijs van 1993 academiseerde globaal genomen heel het hoger onderwijs, door bepaalde opleidingen equivalent aan gelijknamige academische opleidingen te beschouwen. Enkel de plaats van het onderzoek geeft het onderscheid aan tussen hogescholen en universiteiten. Hogescholen doen aan 'projectmatig' onderzoek, daar waar fundamenteel onderzoek de kern is van het academische onderwijs.'

De verwarring en onduidelijkheid met betrekking tot de graden en kwalificaties werd dus geenszins weggevoerd?

R.E.W.: 'Integendeel, ze werd de laatste jaren zelfs versterkt. Het Kinédossier toonde overtuigend aan hoe confuus, onlogisch en vooral hoe ambigu ons binaire systeem wel is. De evolutie van de laatste vijf jaar ging helemaal niet in de richting van het op elkaar afstemmen en optimaliseren van opleidingen. De enveloppefinanciering die de hogescholen zware financiële beperkingen oplegt, zette ook bij hen de jacht op studenten open, waardoor een bikkelharde concurrentie onder elkaar, maar ook met de universiteiten hoogtij maakte.'

Voor welke opleidingen kan er naar een integratie met de universiteiten worden gestreefd?

R.E.W.: 'Dat is de grote vraag. Op korte termijn staat er mits overleg en veel inhoudelijke gesprekken niets in de weg om de overgangsproblematiek tussen hoger en universitair onderwijs aan te pakken. Maar op langere termijn moeten veel fundamentele opties genomen moeten worden. Men moet immers tot een ernstige kwaliteitsharmonisering komen die het binaire systeem overstijgt. Het is hoog tijd om met die gesprekken te beginnen, willen we in Europa niet achterop geraken.'

Besluit?

R.E.W.: 'Na dit alles blijkt maar al te duidelijk dat de universiteiten een bijzonder moeilijke periode achter de rug hebben. De uitdagingen waarvoor ze de komende jaren geplaatst worden, zijn even moeilijk en zwaar. Samen met de overheid zullen de universiteiten ook nu hun aandeel inbrengen in het noodzakelijke aanpassingsproces. Als Rector zal ik daartoe zeker het mijne bijdragen. Als aantrekkend voorzitter van de VLIR mag de overheid bovendien rekenen op mijn inzet en loyaliteit in het belang van de hele Vlaamse universitaire wereld. Laat er ons echter samen over waken dat het waardevolle dat in de Vlaamse universitaire wereld aanwezig is, in dit aanpassingsproces niet verloren gaat, want (om met de woorden van Edgar Morin te eindigen): *'Dans la vie et dans l'histoire la suradaptation à des conditions données a été, non signe de vitalité mais annonce de sénescence et de mort.'*

De Europeanisering kan, zo getuigen de implicaties van de Sorbonne-verklaring, het universitair landschap drastisch wijzigen. De grootste vraag die na dit alles rijst is dan ook in hoeverre met de reeds door-

gevoerde koerswijzigingen in het beleid, geen trend is ingezet die steeds meer toegevingen betekent aan de botte commercialisering van onderwijs en onderzoek. Het eerste teken aan de wand hierbij is de afname van de eerste geldstroom ten voordele van de zogenaamde derde geldstroom. Is de verlaging van de eerste geldstroom door de overheid geen start van een irreversibel proces? Afwachten dus maar.

Volkerenmoord in Oeganda

Museveni slaagt ondanks het afsteken van de Westerse loftrampetten er niet in om het leger in de hand te houden

Op 9 september stuurde de Oegandese regering het UPDF (Uganda People's Democratic Front) leger naar Karamoja, meer bepaald Kalosarich, in noordoost Oeganda, om er met bombardementen en grondartillerie, en de inzet van 5000 manschappen, een einde te maken aan de gevechten tussen de zwaarbewapende rivaliserende Karimajong krijgers, de Bokora en de Matheniko en om het vee te recupereren dat zij van elkaar hadden buitgemaakt. Tijdens de aanval kwamen 500 Karimajong om.

In alle dorpen rond de getroffen streek, zijn nu de traditionele trouwceremoniën ingezet, waarbij mannen, vrouwen en kinderen zich kaalscheren en een rode pasta op hun gezicht wrijven en dieren offeren, opdat de geesten van de doden rust zouden vinden, want iedereen is wel minstens een familielid kwijt. Andere rituelen zijn aan de gang voor degenen die gevechten en gedood hebben. Zoals Lokut Ekodae, een prominente Karimajong krijger verklaarde aan een journalist, die hij alleen als een rode gloed kon waarnemen: "Mijn ogen raakten gevuld met het bloed van de mensen die ik doodde en door middel van deze pasta zal ik langzamerhand terug normaal kunnen zien." (Sylvester Onyang in *The Monitor* van 22/9/1999, p. 28-29.)

Ondanks de vredesonderhandelingen gaat het vechten nog steeds door en komen er alarmerende berichten over schendingen van de mensenrechten door het leger en het stelen, gevangennemen en uithongeren van de voor de Karimajong levensnoodzakelijke kuddes.

De rechtsreeke aanleiding voor de aanval was een vergeldingsakktie van het UPDF als antwoord op de verrassingsaanval van de Jie (een 'clan' van de Karimajong cluster) op 10 juli op het UPDF, in een afgelegen dorp in Panyangara, Kotido district, waarbij 23 UPDF soldaten en burgerwachten (vigilants) omkwamen. De soldaten waren daar om het door de Jie gestolen vee terug te vorderen en om de Jie te ontwapenen.

De Jie lieten twee pantserswagens van het UPDF in de lucht vliegen en namen 23 geweren, 59 laders, een pistool, twee walkie-talkies, 1000 GPMG kogels en een radiostation mee, dat gemonteerd stond op de 'buffalos', zoals de pantserswagens worden bijgenaamd. In tegenstelling tot de vorige confrontaties tussen Karimajong en regerings soldaten was het de eerste keer dat de Jie walkie talkies en een radiostation meenamen, wat wellicht de reden was waarom de regering de aanvallers achteraf identificeerde met CAMP (Citizens Army for Multi Party), een rebelle groep van de vroegere UNLA (Uganda National Liberation Army) opperbevelhebber, brigadier Smith Opon Acak. Acak werd gedood tijdens een UPDF raid in het stadje Lira.

Volgens de Karimajong stopt het UPDF die bezig is met het confisceren van de veestapel van de Karimajong, alle zieke en gezonde dieren samen waardoor hele kuddes verloren gaan. De UPDF houden 2000 stuks vee en 4000 geiten van de Jie in het Kotido legerdepot vast

zonder dat de dieren water of gras krijgen.

De Jie kregen van de UPDF twee weken om het gestolen materiaal terug te brengen, de aanvoerders uit te leveren, alsook de 100 runderen die ze buitmaakten en ze hebben reeds een deel van het militaire materiaal teruggegeven (12 SMG's, een pistool, twee walkie talkies en een machinegeweer). Officiële bronnen melden dat het UPDF, sinds het incident in Panyangara, al meer dan 400 Bokora's heeft gedood en meer dan 700 runderen, 110 geiten, 800 scha-

ze moeten beschermen.

Lokawua daarentegen meende dat de Karimajong de wapens niet gebruiken om het vee te beschermen, maar om te verkopen aan de Keniaanse Pokot en dat er bovendien geen veiligheidsrisico bestond met de naburige clans zoals de Posa en de Dinka in Soedan, die nooit de Jie hebben aangevallen. Volgens hen is de toenemende onveiligheid te wijten aan het ontbreken van UPDF troepen in de regio. Ondanks de bijna 6000 manschappen en de 5000 burgerwachten van het UPDF die ver-

volgens Kakama zou ontwapening bovendien in overleg moeten gebeuren met Kenia, Soedan en Ethiopië omdat de Karimajong hun wapens en kogels uit deze landen halen. De MP van Amuria sloot zich daarbij aan, zeggend dat: "Een grootschalig educatief programma moet worden opgezet om de gedachten van de Karimajong los te koppelen van hun dieren en dit voor hun eigen goed. De kraalleiders moesten worden geïdentificeerd voor een maandenlang heropvoeding in trainingskampen. Deze groep zou dan de kern worden van een lokale overheid die het bewind

geten en zodoende andere hete hangijzers in de regio over het hoofd zien, zoals de uit de hand gelopen veiligheidsmaatregelen, het corrupte financiële beheer van de UPDF burgerwachten in Karamoja die voor onvrede zorgt en sommige ertoe heeft aangezet zelf raids op de Karimajong kuddes op touw te zetten. Ze vroegen aan de regering om snel een einde te maken aan deze raids en het momenteel ontbonden pacificatie comité aan het werk te zetten om zich te buigen over de problemen van de regio. (Grace Matsiko & Nathan Etungu in hun artikel: "The Karimajong should be tamed", *The New Vision*, 22/09/99, p. 22-23)

Het is onvoorstelbaar dat dit gebeurt in het Oeganda van Yoweri Kaguta Museveni, de volksheld die in januari 1986 met zijn uiterst disciplinair leger, de NRM/A (National Resistance Movement/Army) de macht overnam in Kampala en zo een einde maakte aan 14 jaar tyrannie met massieve mensenrechtenschendingen (Obote I, Idi Amin Dada, Obote II). De mensenrechten stonden toen hoog op de agenda:

In zijn 10-puntenprogramma stond dat: "Van zodra het NRM de macht heeft, zal niet alleen het door de staat geïnspireerd geweld verdwijnen, maar ook het crimineel geweld. In een basisdemocratie (van beneden naar boven) met een gepolitiseerd leger en zonder corruptie aan de top kan zelfs crimineel geweld verdwijnen. Daarbij moet worden gezorgd voor de veiligheid van personen en van legitiem verworven goederen." Tijdens zijn openingsrede als president benadrukte Museveni toen nogmaals dit tweede programma punt van de NRM omtrent de veiligheid van personen en van eigendom: "Elke persoon in Oeganda moet over absolute veiligheid beschikken om te leven waar hij of zij dat wenst. Elk individu en elke groep individuen die een bedreiging vormen voor deze veiligheid moeten zonder pardon worden afgestraft. Het Oegandese volk hoeft enkel te sterven aan natuurlijke oorzaken die buiten onze controle liggen, maar niet door medemens die doorgaan de lengte en breedte van ons land te doorkruisen."

Om deze basisdemocratie te verzekeren zouden op alle niveaus van de sociale ladder RC's (Resistance Councils) worden opgericht met grote aandacht voor de stem van het volk ook de allerlaagste, waardoor zelfs de meest eenvoudige mens zou kunnen voelen dat hij of zij een stem had die meeteelde. De RC's zijn er gekomen en functioneren in de meeste delen van het land (nog steeds) goed. De veiligheid (meldde

pen en 355 stuks munitie recupererde die verstopt zat in zakken op de rug van ezeltjes. Meer dan 20 verdachten werden gearresteerd. Ondertussen kwam het leger ook tussen bij de (dodelijke) gevechten tussen rivaliserende clans.

De autoriteiten in Moroto en Kotido geloven dat de regering zo snel mogelijk een ontwapeningsprogramma in Karamoja moet lanceren: De MP (Municipal Police) woordvoerder Mike Lote Lokawua (Moroto Municipality) en Mike Lote Andrew Keem, voorzitter van de DM (District Movement) menen dat dit de enige manier is om de vrede in de regio te herstellen. Keem stelde voor dat internationale organisaties zoals de UN (Verenigde Naties), de wapens van de Karimajong zouden overkopen. Die wapens hebben ze volgens hem toch niet meer nodig omdat ze niet langer dieren hebben die

den ingezet, slaagt het leger er niet in totale controle over de streek uit te oefenen. Het aantal geweren waarover de Karimajong beschikken wordt geschat op 100.000 stuks.

'Sinds het incident in juli sneuvelden meer dan 1000 Karimajong. Als het zo doorgaat is er binnen enkele jaren geen Karimajong meer over.'

Kakama en Obwoya verzetten zich tegen dit ontwapeningsvoorstel omdat dit volgens hen niks uithaalt zolang de Karimajong vee bezitten "Deze mensen hechten veel meer waarde aan hun dieren dan aan onderwijs en daarom sturen ze hun kinderen niet naar school", zegt Kakama. "Alle Karimajong kinderen boven de 10 jaar moeten naar school gestuurd worden, om te leren dat vee niet hun enige overlevingsstrategie is".

zou voeren op basisniveau en model dorpen moeten worden opgezet om te dienen als centra voor alternatieve leefstijlen."

De leider van de Matheniko krijgers, Achia Lokwangaita, vond dat het probleem van inter-ethnische raids op vee en het recupereren ervan aan hen zelf moest worden overgelaten. Lokwangaita verklaarde dat zijn volk meer dan 1522 stuks vee kwijt was aan de Borora en de Jie door de tussenkomst van de regering. Vermits het UPDF er niet in slaagde om het gestolen vee terug in handen te krijgen, moeten ze hen met rust laten om zelf voor hun rechten te vechten: "De regering moet zich terugtrekken en zich bezighouden met de bouw van wegen en van scholen en niet met ons vee." Later verklaarden leden van de parlementaire commissie voor Karamoja, dat alhoewel ze de incidenten in Panyangara betreurden, de dood van de UPDF soldaten de dood van de Karimajong niet mochten doen ver-

Amnesty International in hun rapport over Oeganda in 1989) is in sommige delen van het land nog nooit zo groot geweest, terwijl in andere delen meer bepaald het noorden, de onveiligheid nooit groter was.

Hoe bestaat het dat het NRA, het tegenwoordige UPDF (Uganda People's Defence Force), het ultra gedisciplineerde leger van Museveni dat nationaal en internationaal befaamd werd door de ijzere discipline en correcte houding, zich in die regio nu al jaren schuldig maakt aan veldstallen, corruptie en grove schendingen van de mensenrechten. Het bloedbad dat ze aanrichtten op 9 september bij de Karimajong was niet het eerste en wellicht ook niet het laatste 'incident'.

M. Louise Pirouet (1991) in haar artikel: 'Human Rights in Museveni's Agenda', in het boek, 'Changing Uganda. The Dilemmas of Structural Adjustment and Revolutionary Change', licht een tipje van de sluier. Volgens haar gaat het in de eerste plaats niet om hetzelfde leger.

Toen Kampala werd veroverd door de NRA (National Resistance Army) vluchtte het verslagen leger van Obote, het UNLA (Uganda National Liberation Army) plunderend en

moordend naar het noorden en verdween tot ieders verrassing over de grens in Soedan vanwaar ze zich hergroepeerden en vanwaaruit ze in augustus 1986 nieuwe aanvallen lanceerden in Gulu (Oeganda) op de plaatselijke bevolking. De NRA stuurde het 35ste bataljon naar de streek, bestaande uit UNLA militie die zich hadden overgegeven en een FEDEMO-strijders (FEDEMO was een klein groepje dat zich had gevormd in de strijd tegen Obote). Deze troepen waren amper opgeleid en hadden ook geen benul van mensenrechten of wat de betekenis was van respect voor de burgers, in tegenstelling tot de ijzere discipline van de NRA-soldaten, die hieromtrent lange trainingen hadden gekregen en zware straffen bij overtreding van de gedragscodes.

De basis voor het huidige conflict is, volgens de Oegandese pers, de overplaatsing van Karimajong krijgers naar de politie van Moroto in 1997. Deze Karimajong werden al in 1992 ingelijfd door de ASTU (Anti-Stock Theft Unit). Onmiddellijk na deze machtsoverdracht was er sprake van een slecht management, waarbij corrupte Karimajong vee begonnen te confisceren voor persoonlijke verrijking. Een heel dorp in Nadunget is nog steeds verlamd door het verlies van 700 stuks vee dat door officieren werd geconfisciseerd nadat een vermoedelijke moordenaar was ontsnapt. De verdachte werd opgepakt, maar het vee werd niet teruggegeven. Men vraagt zich af waarom het leger een verdachte niet thuis komt arresteren in plaats van dieren in beslag te nemen dat aan de hele clan toebehoort, wetende dat de Karimajong in staat zijn om het even wat te doen voor hun dieren.

De Karimajong bewapenden zich de afgelopen jaren naar aanleiding van raidexpedities van de Keniaanse Turkana op de Matheniko in Oeganda. De Matheniko veroverden toen de gesofisticeerde wapens op de Turkana en gebruikten ze nadien om een nooit geziene terreur uit te oefenen op de naburige Bokora. Sinds het incident in juli sneuvelde meer dan

1000 Karimajong, met een bloedbad van 400 Matheniko door Bokora. Als het zo doorgaat is er binnen enkele jaren geen Karamajong meer over.

De voorbije dagen luisterde en keek ik naar Louis Michel, onze Minister van Buitenlandse Zaken, terwijl hij begeesterde verklaringen aflegde omtrent de heropbouw van het door oorlogen geteisterde Afrika. Los van enige context en inzicht klonk zijn humanistisch vertoog, zoals zoveel toespraken klinken bij de VN: goed, maar hol.

Ik stel voor dat de Belgische overheid het UPDF bloedbad van 9 sep-

tember veroordeelt. Samen met de Karimajong pleit ik voor de onmiddellijke terugtrekking van het leger uit Karamoja waarbij het UPDF de in beslag genomen kuddes van de Karimajong teruggeeft. Omdat snelle militaire interventies (zoals in Somalië en nu in Karamoja) geen oplossing bieden voor het probleem van het ge-

weld is m.i. de geleidelijke ontwapening van de hele regio (voor mijn part van de hele wereld) geboden en pleit ik voor onderzoek, communicatie en samenwerking tussen de verschillende partijen.

De Belgische wapenproductie zou moeten worden stopgezet. Met ECOLO in de regering is dit zelfs niet meer zo denkbaar.

Lindah (Universiteit tegen Oorlog)

Karimajong? Welk jong?

Als achtergrond bij dit verhaal, maak ik om te besluiten nog even melding van het meta-ethnisch perspectief van de antropologen Eisei Kurimoto en Simon Simons in hun boek, *Conflict, Age & Power in North East Africa*, voor een beter begrip van de 'oorlogscultuur' bij de Karimajong.

Omdat de Karimajong wijd verspreid leven o.a. in de grensgebieden met Kenia, Soedan en Ethiopia, en niet als een duidelijk af te bakken ethnische groep, gebruikten de schrijvers voor hun studie de term 'arena' waarmee het volgende wordt bedoeld:

"Een arena kan worden gedefinieerd door gemeenschappelijk respect voor bepaalde regels, waarmee een escalatie van geweld moet worden voorkomen, door een gedeeld leeftijdsstelsel, en door het in stand houden van een aantal wisselende en tegenover elkaar gestelde gemeenschappelijke identiteiten. (...) De 'arena' van het Karimajong type begint aan het Oosten van de Kidepo rivier en bestaat uit sprekers van de Karimajong (of het 'Ateker' van de Oost-Nilotische) talen, uit Surma sprekers zoals de Didinga, de Narim en de Koegu, uit Lwo-sprekende Labwor, Kuliak sprekende So, Omotiek-sprekende Kara en Zuid nilotische sprekende Pokot.

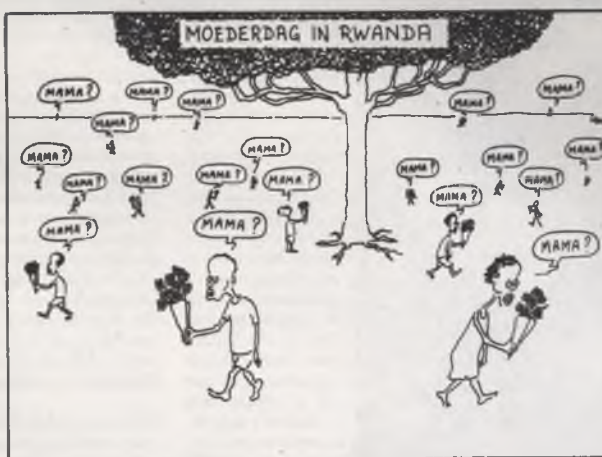
Asapan is een gangbare term in deze 'arena' en wordt in de hele streek gebruikt. In sommige dialecten betekent het woord initiatie, in andere betekent het de machtsoverdracht van de generatie van vader op zoon. De Asapan arena strekt zich uit van het Boma plateau in het noorden, tot aan

de Pokot aan de Keniaans-Oegandese grens in het zuidoosten, van de Iteso in het zuidwesten tot de Kara en Koegu in het noordoosten. De mensen van de Asapan en Monymoji zones voeren geen besnijdenissen uit. Het offeren van vee van zonen aan hun vaders speelt een hoofdrol in het overdragen van de macht, en wel dermate dat het een substituuft vormt voor de besnijdenis van jongeren, wat integraal deel uitmaakt van de 'arena' van o.a. de Masaai.

Eisei Kurimoto en Simon Simons beroepen zich voor hun studie op de analyse van de antropoloog Harrison (1993) die met 'The Masks of War: Violence, ritual and the Self in Melanesia' de Avatip, een groep met een systeem van leeftijdsklassen die analoog is met het systeem van de Karimajong. De auteurs noemen dit werk baanbrekend voor de studie van oorlogszuchtige samenlevingen. Harrison toonde aan dat de sociale cohesie binnen en tussen deze groepen juist ontstaat door het uitlokken van conflicten. Agressie, aanval en op prooi gericht expansionisme zag hij

als een integraal onderdeel van de oorlogsrealiteit, en niet als een bijverschijnsel van het zoeken naar een veiligheidsgevoel, zoals gangbaar is. Harrison toonde aan dat de Avatip een minachting koesteren voor vrede, maar dat oorlog in de opbouw van die gemeenschappen tegelijk krach-

"Ze vochten en koesterden oorlog in hun cultus, niet omdat het hen ontbrak aan normatieve banden, maar juist omdat ze normatieve banden hadden, en zichzelf slechts konden uitdrukken als een politieke eenheid doorheen het collectief uitbeelden en transcenderen van deze banden."

tige consensuele effecten sorteerde. Hij noemde dit een 'consensueel antagonisme'. Uit Harrison's analyse bleek dat oorlog voor de Avatip niet noodzakelijk een confrontatie betekent tussen vreemden, maar dat de vijanden elkaar zeer goed kennen, en vriendschappelijke banden met elkaar houden, als ze geen oorlog voeren. De vijand moet niet noodzakelijk totaal uitgesloten, ontkend of vernietigd worden, zoals meestal het geval is in moderne oorlogen.

Harrison toonde aan dat oorlog of geweldadige relaties tengevolge van antagonismen niet in alle culturen worden beschouwd als een abnormale en perverse situatie waarvan men zich zo snel mogelijk moet ontdoen. Deze ethische opvatting zit in het westerse denken diep geworteld: deels in de opvattingen over de menselijke natuur van Thomas Hobbes, deels in het universele (zowel westerse als oosterse) humanisme. Het wetenschappelijk onderzoek over oorlog en agressie is erdoor overschaduwd. Soms kunnen oorlog en agressie constructief en creatief zijn. Volgens Kurimoto & Simons moet zich van de premissen van Hobbes en van het universele humanisme ontdoen om, tenminste tijdelijk, het onderzoek van oorlog en geweldadige relaties in sa-

menlevingen los te koppelen van morele (voor)oordelen.

Het 'militaire systeem' van de leeftijdsklassen (tot in de jaren '60 werden de rituele gevechten tussen de 'clans' vooral gevoerd met stokken en er bestond ook geen echte militaire klasse) kan enkel in samenlevingen waar de partners dezelfde militaire organisatie hebben en dezelfde oorlogscultuur delen, waardoor het aantal conflicten beperkt blijft. Tussen samenlevingen met een verschillende militaire organisatie, is een militair evenwicht moeilijker te handhaven. Op dat moment heeft de vijand de keuze: het onderspit blijven delven, gemarginaliseerd, uitgeroeid worden of zich aanpassen aan de militaire organisatie van de vijand. In de noordoostelijke regio van Afrika vindt men echter voorbeelden van aanpassing van deze militair gemarginaliseerde groepen, waarbij de asymmetrie met de sterkere groepen wordt gecompenseerd met complementaire relaties. De Karimajong kennen b.v. speciale krachten toe aan de Kuliak waarbij ze beroep doen op hun regenmakers...

Er is dus nog maar weinig onderzoek gebeurd naar de cultuur van dit volk, dat er desondanks in slaagde de transitie naar de zogeheten moderniteit te maken. Ik vrees dat we ons zullen moeten haasten om nog iets te leren van hun traditionele overlevingsstrategieën, vooraleer het hele volk wordt uitgeroeid.

Vrij Onderzoek en Vijftig Jaar Studiekring

Het principe van het vrije denken stamt uit de Verlichting, maar raakt in de negentiende eeuw, samen met het liberale gedachtegoed, algemeen verspreid. Van 'Vrij Denken' naar 'Vrij Onderzoek' is in de eerste helft van de negentiende eeuw een kleine stap. Dat komt door de politieke situatie waar het onderwijs zich in 1834 bevindt. De jonge Belgische Staat heeft drie universiteiten (Gent, Luik, Leuven) en wil rationaliseren, maar stelt haar keuze uit. In 1833 besluiten de Belgische bisschoppen daarom in Mechelen een katholieke universiteit op te richten (die later naar Leuven zal verhuizen). Om het katholieke overwicht tegen te gaan en het evenwicht in het universitaire landschap te bewaren, reageren een aantal liberalen met de oprichting van de ULB. Stichters Auguste Baron en Théodore Verhaegen willen zo de vrijheid van onderwijs garanderen. Het belang hiervan mag niet onderschat worden. In de strijd om de macht in België is het onderwijs van cruciaal belang, omdat men daardoor een belangrijke invloed kan uitoefenen op de bevolking. Op het ontstaan van de nieuwe instelling wordt dan ook fanatiek gereageerd. Verschillende geschriften van ULB-professoren en studenten worden op de Index geplaatst en bisschoppelijke vermaningen waarschuwen het publiek tegen de gevaarlijke stellingen die in Brussel worden onderwezen. Het is

logisch dat in zo'n anti-atmosfeer de vrijheid van onderwijs op de ULB zelf aanleiding geeft tot een nieuwe, bredere idee: die van het Vrij Onderzoek.

Het principe van Vrij Onderzoek wordt op het einde van de eeuw geofficialiseerd. In 1890-1894 hebben heftige onlusten binnen de universiteit plaats. Deze ontstaan vooral uit een generatieconflict tussen de oude beheerders van de universiteit en de jongere professoren en studenten. De oude beheerders blijven trouw aan hun liberaal doctrinaire ideeën en zijn filosofisch gezien spiritualisten en deïsten. De jongeren hangen een in hun ogen progressief liberalisme, het socialisme of het anarchisme aan; zij zijn positivisten en agnostici. Naar aanleiding van een verbod van de Raad van Beheer om de geograaf Elisée Reclus, die uitgesproken anarchistische sympathieën heeft, te laten lesgeven, heeft een schisma plaats. De progressieven richten de 'Université Nouvelle' op, die pretendeert de ideeën van Verhaegen beter te verdedigen dan de ULB. Deze universiteit zal tot kort na de eerste wereldoorlog bestaan. Deze evolutie heeft de ULB verplicht om zichzelf te analyseren en zich te veranderen. De uitkomst was een statutenwijziging in 1894, waarbij heel wat eisen van de progressieven werden ingewilligd. Het aandeel van

de gecoöpteerde ULB-bestuurders werd ingeperkt ten voordele van de leden van het onderwijzend personeel, die zouden gekozen worden door hun collega's. Om de crisis te bedwingen was vrij onderzoek nodig geweest en dat werd erkend en vastgelegd door de nieuwe statuten. Artikel 1 daarvan zegt: "L'enseignement de l'Université a pour base le libre examen". Het principe zal in 1969 ook in de VUB-statuten worden overgenomen en zal in 1994 zelfs worden gedefinieerd: "De Vrije Universiteit Brussel grondt haar onderwijs en onderzoek op het beginsel van Vrij Onderzoek ten bate van de vooruitgang van de mensheid. Dit houdt de verwerping in van elk louter gezagsargument en de waarborg van vrije oordeelsvorming, nodig voor de maatschappelijke inschakeling van dit basisbeginsel".

Over het ontstaan van de studiekring Libre Examen in 1928 is weinig bekend. Het initiatief gaat vooral uit van de studenten wetenschappen, die menen dat de geest van de universiteit verloren gaat omdat de studenten te onverschillig zijn. De kring krijgt onverwacht de belangrijke steun van Adolphe Max, de toenmalige burgemeester van Brussel. Het succes van Libre Examen zal in de jaren '30 snel toenemen, omdat ze stelling neemt in de politieke en sociaal-economische problemen van Europa.

ving te bekleeden, weegt zwaarder de plicht om in onze handelsfeer, tot de oplossing van de hedendaagse maatschappelijke vraagpunten mede te werken". Niet toevallig in 1894 organiseren de studenten lezingen met titels als "De Vlaamse Vrijzinnige Studenten en de evenredige vertegenwoordiging" of "Het Vlaamsch onderwijs en de vrijheid". Politiek maatschappelijke onderwerpen zullen tot de eerste wereldoorlog regelmatig op de agenda van de kring figureren. In 1935 worden "Vlaamsgezindheid en vrijzinnigheid" duidelijk als de beide idealen van de Kring genoemd. De gevolgen van dit engagement kunnen niet uitblijven. Voorzitter Jan Du Four - tegelijk ondervoorzitter van de kring Libre Examen - neemt reeds in 1937 openbaar stelling tegen het fascisme in twistgesprekken met het VNV en de Rexisten. Onder de bezetting zal Du Four zich strikt aan zijn principes houden: hij weigert op de voorstellen van de Duitsers, die hem willen gebruiken om de vervlaamsing van de ULB door te voeren, in te gaan en vormt front met de Franstalige vrijzinnigen om de invloed van de Duitsers op de ULB tegen te gaan. Hierdoor kunnen later opgerichte fascistische kringen aan de ULB geen voet aan de grond krijgen. Als het bestuur van de universiteit in november 1941 besluit de ULB te sluiten zal Du Four wegens zijn openlijke solidariteit met de bestuurders mee worden gearresteerd.

Uit het bovenstaande mag duidelijk blijken dat vrijzinnigheid en Vrij Onderzoek in de hele voorgeschiedenis van de Vlaamse studentenkring aantoonbaar zijn en dat de oprichting van de Studiekring Vrij Onderzoek in 1949 geen plots feit is, maar eerder een nieuwe stap is in een lange evolutie. Waarom juist 1949? Enerzijds heeft Geen Taal Geen Vrijheid het principe van Vrij Onderzoek zo sterk naar voren geschoven in haar werking dat de oprichting van een speciale studiekring verantwoord is. Anderzijds worden de studenten beïnvloed door het besluit van het ULB-bestuur, genomen in 1948, om de kandidaturen in de Rechten te verdubbelen (de licenties waren in 1935 verdubbeld). De studenten verwachten een verdere verdubbeling van de universiteit en lopen hierop vooruit door de eigen structuren te verdubbelen. De ULB-verdubbeling heeft echter veel trager plaatsgehad dan verwacht kon worden. In 1969, op het moment van de splitsing van de ULB en het ontstaan van de VUB, zijn nog niet alle studierichtingen verdubbeld.

De Studiekring Vrij Onderzoek zal na haar ontstaan een buitenbeentje blijven in de studentikoze en in de vrijzinnige gemeenschap. Ze heeft zich altijd zeer kritisch opgesteld tegenover de georganiseerde vrijzinnigheid en valt hier in de praktijk buiten. De contacten met de studentikozen zijn dan weer zeer wisselend geweest. Tot de tweede helft van de jaren '60 is de kring de Studiekring van het BSG en gaan alle evenementen die georganiseerd worden uit van VO en BSG samen. Maar de standpunten drijven langzaam uiteen. In de contestatieperiode (1966-1969) krijgen de voor-

zitters van het BSG en VO ernstige meningsverschillen over de te voeren politiek naar aanleiding van de splitsingskwestie in Leuven. Het bestuur van VO verwijt het BSG een knecht te zijn van Leuven, omdat deze via de Vereniging voor Vlaamse Studenten de Leuvense studenten in hun strijd steunde. Een oplossing voor de Leuvense kwestie zou enkel de katholieke zuil hernieuwen en versterken! VO is in feite meer geïnteresseerd in vrijzinnigheid en de democratisering van de structuren van de universiteit en het onderwijs, dan in de politiek van het BSG, die meer een strikte taalpolitiek was. Tijdens de splitsing van de ULB en het ontstaan van de VUB zal VO dan ook volledig opgaan in de contestatiebeweging en de door haar geïsteerde hervormingen, terwijl het BSG duidelijk ijvert voor het ontstaan van een nieuwe Vlaamse universiteit. BSG en VO hebben elkaar op dat moment al losgelaten: in 1967 besluiten ze als aparte kringen te gaan fungeren. Dit garandeert enerzijds hun onafhankelijke werking, maar geeft anderzijds later ook gemakkelijker aanleiding tot tegenstellingen, omdat er minder communicatie is.

Deze tegenstellingen laten zich in de jaren '70 en '80 sterk voelen. BSG is druk bezig met het organiseren van het studentenleven op de kersverse universiteit. Nieuwe facultaire en regionale kringen rijzen als paddestoeven uit de grond en er wordt intensief gewerkt om op de VUB, die nog grotendeels op de ULB gehuisvest is, ook een Vlaams studentikoze leven te laten ontstaan. Vrij Onderzoek oriënteert zich anders en concentreert zich op twee punten. Ten eerste handelt ze de studie van politieke en maatschappelijke (inter)nationale problemen. Ze publiceert daarover en voert actie. Ten tweede concentreert men zich samen met vertegenwoordigers van de (meestal linkse) politieke kringen op de sociale ondersteuning van de studenten. De SOR zal diverse afgevaardigden van VO verwelkomen, terwijl VO een drijvende kracht zal zijn bij de acties tegen de verhoging van de inschrijvingsgelden, het veranderen van het studiebeurzenstelsel, ministeriële besparingsplannen die de universiteiten viseren e.d. Met deze sociale bekommernis gaat vaak - volgens de traditie van de contestatie - een afkeer voor het studentikoze gepaard. Dopen en cantussen worden in de periode 1975-1985 sterk in vraag gesteld. Het BSG en het in 1983 opgerichte Folklore Academie weten echter de dopen sterker te reglementeren en slagen er langzaam in om de studentenfolklore te laten herleven en tevens om opnieuw voet aan de grond te krijgen in de SOR. Zeker in de tweede helft van de jaren '90 krijgt VO minder aandacht van de studenten. Spreekt het programma de studenten niet aan, of maakt het principe van Vrij Onderzoek zelf een crisis door? De toekomst zal het uitwijzen.

Frank Scheelings
Vub-Archivaris

Oud-Vo-voorzitter Bart De Schutter op de Sint Verhaegenviering van 1958

Dit alles betekent niet dat Vrij Onderzoek een zaak is geweest van de franstaligen alleen. De in 1856 opgerichte (en in 1877 heropgerichte) Vlaamse Studentenkring aan de ULB schrijft het principe van Vrij Onderzoek niet letterlijk in zijn statuten, noch in zijn Geloofsbelijdenis, maar meent toch wel dat de verspreiding van "vooruitstrevende gedachten" ook tot zijn doel behoort. Men noemt zich trouwens veelal "Vrijzinnige Studentenkring" (roepnaam "Geen Taal Geen Vrijheid"). De interesse voor de maatschappelijke problemen vanuit een vrijzinnige visie is hier duidelijk aanwezig. Zo schrijft men rond 1880 in het Gulden Boek: "De geschiedenis leert, dat elke eeuw eene taak te vervullen, hare bijzondere vraagstukken op te lossen, heeft. Elk van die vraagstukken is streng logisch aan de voorgaande verbonden en maakt met hen de machtige ketting, waardoor het mensdom op de baan des vooruitgangs voortgerukt wordt... Op ons, die door het lot aangewezen zijn om tot een hooger graad van kennis dan vele onzer tijdgenoten te klimmen, en hogere bedieningen in de samen-

50 jaar VO

UNIVERSITEITSARCHIEF VUB

VSAD KAREL CUYPERS

In het studentenrestaurant van de VUB, campus Oefenplein, van 22 november tot 15 januari:

TENTOONSTELLING

EEN ENGAGEMENT VOOR DE VRIJHEID
50 JAAR STUDIEKRING VRIJ ONDERZOEK

De Vrije Universiteit Brussel is de universiteit van het Vrij Onderzoek. Maar wat houdt dat in en door wie wordt dat gedragen? Is vrij onderzoek iets collectiefs of individueels? Was en is het vanzelfsprekend in onze samenleving? 50 jaar geleden werd aan de nog unitaire, franstalige ULB de Studiekring Vrij Onderzoek opgericht. Deze studentenkring stelde zich tot doel het principe van het Vrij Onderzoek te verdedigen, toe te passen en te actualiseren, zowel binnen als buiten de universiteit.

In vergelijking met de andere studentenkringen was en is de Studiekring Vrij Onderzoek daardoor een kring apart. Men deed niet mee aan de folklore, aan de cantussen of aan drinkpartijen, maar organiseerde gespreksavonden over thema's van wetenschappelijk of maatschappelijk belang. Telkens probeerde men, vertrekkend van de actualiteit, een debat op gang te brengen, dat vaak met animo werd gevoerd. Er was een engagement om alles in vraag te stellen, los van een politieke ideologie. Dat heeft enerzijds de positie van de kring tegenover andere studentenkringen niet altijd gemakkelijk gemaakt. Anderzijds heeft de kring bepaalde visies van de studenten verdedigd, waardoor zij soms in conflict kwam met de universitaire overheid of met het maatschappelijk bestel.

De grondhouding van de Studiekring doorheen de jaren kan nog het best gekarakteriseerd worden als een *engagement voor de vrijheid*. Dat engagement kwam tot uiting in kwesties als de schoolstrijd van de jaren vijftig, het debat tussen katholieken en vrijzinnigen over geloof en ongelooft als bron van zingeving, de Vlaamse ontvoogdingsstrijd, mei '68 en de democratisering van het onderwijs, de grote thema's van de internationale politiek. In de aanvangsjaren gebeurde dat vooral via academische voordrachten, nadien meer en meer via ludieke acties, filmvertoningen, betogingen.

De tentoonstelling loodst ons door de gebeurtenissen aan de hand van tijdsdocumenten uit het VUB-archief: uittreksels uit artikels, aankondigingen, stencils, affiches en foto's.

De toegang is gratis.

EEN ENGAGEMENT VOOR DE VRIJHEID - 50 JAAR STUDIEKRING VRIJ ONDERZOEK

STUDENTENRESTAURANT, CAMPUS OEFENPLEIN

22 NOVEMBER - 15 JANUARI van 9 tot 16u. - zaterdag van 11.45 tot 14u.
gesloten op zondag, en van 25 december tot en met 1 januari

VERNISSAGE OP DONDERDAG 18 NOVEMBER OM 17U. IN HET STUDENTENRESTAURANT
OPENINGSTOESPRAAK DOOR PROF.DR. ELS WITTE, RECTOR VUB

WELKOMSTRINK

Voor inlichtingen of reservatie voor geleide bezoeken: tel. 02/629.26.46 of 02/629.24.34

Een woordje uitleg bij de panelen

Deze tentoonstelling is een tentoonstelling van tekstdocumenten die als archiefstukken op de VUB worden bewaard. Om een overdaad aan teksten te vermijden hebben we op de panelen geen begeleidende commentaar aangebracht. De documenten worden dan ook geacht voor zichzelf te spreken, en de bezoeker wordt uitgenodigd om de tentoongestelde documenten ook effectief te lezen. Om de stukken in hun tijdvak te kunnen situeren volgt hier een korte toelichting bij elk paneel.

De tentoonstelling heeft niet alle aspecten van de werking van de Studiekring kunnen verslaan. Dat is meestendeels te wijten aan het feit dat er over sommige thema's geen materiaal te vinden was dat voldoende toonbaar was. Dat de tentoonstelling bv. de stellingname van de Studiekring ten aanzien van de studentendopen niet aansnijdt (iets waar de kring zich indertijd wel degelijk dik over heeft gemaakt) heeft dus niets te maken met een bewuste optie van de makers, maar alles met de beduimelde staat van de documenten die daarover berichten. Het is al een hele klus geweest om de geselecteerde materialen te kuisen... Veel plezier!

Tenzij anders vermeld komen alle documenten uit het archief van de VUB.

Per paneel worden de documenten geciteerd in wijzerzin, d.i. zoals ze op het paneel af te lezen zijn van links boven naar rechts onder.

DE PANELEN

1. De Vrije Hogeschool Brussel 1834

In 1834 stichtten Théodore Verhaeghen en Les Amis Philantropes de Université Libre de Bruxelles. Vanaf 1856 groepeerden de Vlaamse vrijzinnige studenten zich in een Vlaamse kring die later "Geen Taal Geen Vrijheid" genoemd wordt. Ze waren ook actief in de Franstalige Cercle du Libre Examen.

* affiche: "De Vrije Hogeschool Brussel 1834"

* Doopdiploma 1856-195. van het Brussels Studentengenootschap "Geen Taal Geen Vrijheid" met verwijzing naar het vrij onderzoek (archief Wilfried Decrock)

2. De zin van een Vlaamse vrijzinnige universiteit

Door toedoen van de taalwetten werd in 1935 de taalkundige splitsing doorgevoerd van het doctoraat in de rechten aan de ULB. Ten behoeve van zijn Franstalige vrijzinnige vrienden schreef Jan Du Four, ondervoorzitter van de "Libre Examen", in 1937 een pleidooi voor de uitbouw van Nederlandstalige leergangen in alle afdelingen van de Université Libre de Bruxelles, wat dus goed in de richting ging van de oprichting van een volwaardige Nederlandstalige vrijzinnige universiteit. Volgens hem was dit het meest adequaat middel om het in de Vlaamse hogescholen overheersende clerico-fascisme te bestrijden.

* "La Flandre devant le problème de la Liberté" van Jan Du Four, Vice-président du "Libre Examen", Les Cahiers du Libre Examen, organe du cercle d'étude de l'Université Libre de Bruxelles - Pour la liberté, contre le dogme, contre la dictature. Numéro Spécial, 2ème Année n° 5, novembre 1937 - (archives ULB)

3. Onze nieuwe kring

In 1949 richtte het Brussels Studentengenootschap "Geen Taal Geen Vrijheid" (BSG) de Studiekring Vrij Onderzoek (SVO) op. "Geen Taal Geen Vrijheid" werd daarin ondersteund door het Gents vrijzinnig studentengenootschap "Zal Wel Gaan", zelf opgericht in 1853. De nieuwe vereniging was in de eerste jaren een studiekekring van "Geen Taal Geen Vrijheid", en velen maakten in die periode geen onderscheid tussen de twee. De "openingsrede" in het eerste nummer van het nieuwe tijdschrift "Vrij Onderzoek" werd dan ook uitgesproken door de voorzitter van "Geen Taal Geen Vrijheid", de latere professor Frans De Pauw. In 1967 zal het Brussels Studentengenootschap "Geen Taal Geen Vrijheid" aan de Studiekring Vrij Onderzoek de volledige onafhankelijkheid verlenen.

* "Onze Nieuwe Kring" door Frans De Pauw, voorzitter van het Brussels Studentengenootschap "Geen Taal Geen Vrijheid", Vrij Onderzoek, s.d. (jaargang 1, nummer 1)

* Foto van Frans De Pauw

4. De beginjaren: de kring op de academische toer

In de jaren vijftig was een universiteit nog duidelijk een elitaire instelling. De activiteiten van de Studiekekring waren dan ook academisch van inslag: voordrachten, lezingen... speelden een hoofdrol, en vaak werden daar prominente politici voor aangeschreven. De bijdragen in het tijdschrift waren overwegend van de hand van professoren en docenten. Inhoudelijk lijken de studenten geen eigen inbreng te hebben gehad.

* Brief aan minister van State Julius Hoste, 5 februari 1950

* Brief aan professor Piet Vermeylen, 8 november 1950

* Brief aan minister van State Kamiel Huysmans, 1 februari 1951

Vraag om artikels voor het tijdschrift Vrij Onderzoek door Eric Bal, voorzitter, en Luc Springuel, secretaris

5. De Dood van God

In het klerikale Vlaanderen van de jaren vijftig en begin zestig was ongodsdienstigheid een strijdthema voor vrijzinnigen. Een voordracht over 'de Dood van God', hier gegeven door de gedreven professor Leopold Flam tekent die periode ten voeten uit.

* Affiche voor een voordracht door Prof. Dr. L. Flam op 16 november in de Graaf van Egmont aan de Beurs in Brussel-centrum (ingericht door "het Brussels Studentengenootschap "Vrij Onderzoek""), s.d. (1960-1961?)

6. Vrij Onderzoek in debat

Even typisch waren debatten tussen een (prominente) katholiek en een (prominente) vrijzinnige over geloof en ongelooft als bron van zingeving, voorwaarde of beletsel tot onderzoek. Professor Leo Apostel verwierf aanzien als schrijver van teksten over het vrij onderzoek (zie ook paneel 14).

* Uitnodigingen voor debat "Vrij Onderzoek en Godsdienst" tussen A.V. De Vogelaere, Pater Dominikaan, en Leo Apostel, professor aan de VUB op 29 januari 1957 in het Consciencehuis bij de Beurs in Brussel-centrum: kaartje en stencil

* Briefwisseling door Bart De Schutter, voorzitter van Vrij Onderzoek, aan A.V. De Vogelaere, met suggesties vanwege Leo Apostel

* Briefje door A.V. De Vogelaere, 17 december 1956

7. Vrije Gedachte en de Vrijheid in het Onderwijs

De naoorlogse geschiedenis van België werd getekend door de schoolstrijd: de strijd

tussen de belangen van het katholiek en het openbaar onderwijs die resulteerde in het Schoolpact van 1959. De Studiekring was niet alleen bedrijvig rond onderwijskwesties, maar klaagde geregeld ook het klimaat van levensbeschouwelijke intolerantie aan dat toen in Vlaanderen op cultuurgebied heerste.

* Reconstructie van een affiche voor een lezing op 10 maart 1965

* "De Schoolkwestie", Vrij Onderzoek april-mei 1951

* "De Schoolstrijd" door E. Scholliers, uitgave van het tijdschrift "Vrij Onderzoek" mei 1955

* "Problemen van onze tijd "Hoger Onderwijs"", Vrij Onderzoek nr 4 & 5, 1957

* "Vrij Onderzoek en Onderwijsproblemen", De Bladen van Vrij Onderzoek juni 1966

* "Vrij Onderzoek en intellectuele Vrijheid", De Bladen van Vrij Onderzoek, april 1966

8. Vrijzinnigen en Vlaamse beweging

In de jaren zestig kwamen jongeren in opstand tegen autoritaire structuren in de universiteiten en de samenleving. De jaren zestig waren ook een doorbraak in de Vlaamse voorvoedingstijd, de beweging naar Vlaamse autonomie in een federaal België. Vrijzinnigen, van wie geweten is dat zij sceptisch staan ten aanzien van nationalisme, kwamen nu op voor hun Vlaams én vrijzinnig zijn.

Revue Vrij Onderzoek 14e jaargang 1968 - speciaal nummer in samenwerking met de Vereniging voor Nederlands Vrijzinnig Hoger Onderwijs

9. Emoties bij een Vlaamse universiteit

De Nederlandstalige universitaire gemeenschap van de ULB begon op te komen voor de verdubbeling van de universiteit, d.i. de oprichting van twee universiteiten met elk een eigen bestuur. De rechterzijde bij de Franstalige universitaire gemeenschap liet geen middelen onbenut om hiertegen weerwerk te bieden.

* Protestnota van het Brussels Studentengenootschap en de Studiekring Vrij Onderzoek tegen de minorisering van de Nederlandstalige studentengemeenschap aan de VUB, ondertekend door Eric Decadt namens BSG en Mark Vermeulen namens SVO., s.d.

* "Les Macchabées communiquent", pamflet van een geheim genootschap aan de ULB, s.d.

* Foto: Revue Vrij Onderzoek, 14e jaargang 1968 - speciaal nummer

10. Voor de verdubbeling van de VUB

In 1968 kwamen de acties voor de verdubbeling van de VUB op gang. Zij werden gedragen door docenten, studenten, en administratief en technisch personeel.

* Foto: Algemene Vergadering van de Nederlandstalige Universitaire Gemeenschap op 28 mei 1968

* "Boycot - Staak", pamflet s.d.

* Memorandum van het Brussels Studentengenootschap en de Studiekring Vrij Onderzoek, 22 januari 1969, ondertekend door Eric Decadt, voorzitter BSG en Hugo De Schampheleire, voorzitter SVO

11. Mei 1968: vrije vergaderingen in de universiteit

De Fédération des Francophones (FDF) onderscheidde zich door zijn anti-Vlaamse drijfveren en wist de rectorale overheid er zelfs toe te bewegen om de Vlaamse studentenleider Paul Goossens (uit Leuven) een spreekverbod aan de VUB op te leggen. Maar niet alle Franstaligen waren tegen de Vlaamse eisen. De Franstalige verdedigers van het vrij onderzoek kwamen op voor de vrijheid van vergadering voor de Nederlandstalige studenten, en scheerden het FDF en het extreem-rechtse VMO over één kam.

Zowel Nederlandstalige als Franstalige studenten richtten "vrije vergaderingen" in die voor iedereen toegankelijk waren en niet alleen het universitair beleid, maar ook de nationale en internationale politiek ter discussie stelden: het was de tijd van de "studentencontestatatie". De Franstalige studenten bezetten het centrale administratiegebouw van de ULB. Nederlandstaligen waaronder die van de Studiekring vervoegden hun gezelschap. De Studiekring Vrij Onderzoek richtte met andere Nederlandstalige studentenorganisaties het Brussels Studentenfront op dat een radikaal-democratische koers voer.

"Ils veulent la peau de Goossens" hekelprint in een pamflet van de Union Etudiante Syndicale, s.d.

* "Pour la défense intransigeante du Libre-Examen!", pamflet van le Comité d'Action Laïc, s.d.

Dit pamflet richt zich tegen het vergaderverbod, opgelegd door de rector aan de Vlaamse studenten, en tegen de agressie van het FDF.

* Uittreksel uit de Documentatiemap Brussels Studentenfront, waarin de Vlaamse studenten opkomen voor een democratische universiteit, s.d.

* Foto bezetting van de ULB

12. U betoogt vandaag voor Vietnam

Velen die opkwamen voor een democratischer samenleving kozen partij voor het Vietnamees volk in zijn strijd tegen de Verenigde Staten. De band tussen de strijd in Vietnam, de strijd tegen autoritaire structuren op internationaal en nationaal vlak, en de strijd voor een Vlaamse universiteit werd gauw gelegd.

- * "U betoegt vandaag voor Vietnam", pamflet van het Nationaal Studentenfront, s.d.
- * Pamflet of persbericht van Vrij Onderzoek en Libre Examen met oproep tot deelname aan een mars op 2 maart, s.d.
- * Folder "Vietnam-mars, Brussel, 2 maart, 15u.", s.d.
- * Pamflet "26 avril - F.N.L. vaincra!" van Solidarité Belgique-Vietnam a.s.b.l., s.d.

13. In de clinch met de eerste rector

De Studiekring Vrij Onderzoek had het niet onder de markt met de eerste rector van de Nederlandstalige Vrije Universiteit Brussel, Aloïs Gerlo. Gerlo verweet de Studiekring een te eenzijdige inkleuring van het beginsel van Vrij Onderzoek. De Studiekring verweet Gerlo dan weer vooringenomenheid bij zijn interpretatie van studentenacties (rond de participatie van de studenten en andere geledingen van de VUB aan het bestuur van de universiteit) en van initiatieven die de Studiekring verdedigde.

Hoe dan ook, met de studentencontestatatie van de jaren zestig die uitliep op de oprichting van een zelfstandige Nederlandstalige Vrije Universiteit Brussel zouden de voorzitters en andere leden-studenten van de Studiekring voortaan met eigen stem spreken.

- * "Vrij Onderzoek" door Aloïs Gerlo, *Aula, Academisch Nieuws van de Vrije Universiteit Brussel* n° 13, 15 april 1974
- * "De Leerstof wordt normaal gedoceerd" door Aloïs Gerlo, *Het Laatste Nieuws*, 17 oktober 1981
- * "Rechtzetting" naar aanleiding van het artikel van Gerlo in *Het Laatste Nieuws* van 17 oktober 1981, door het bureau van de Studiekring Vrij Onderzoek, 't Vodge, *Driewekelijks informatieblad van de Studiekring Vrij Onderzoek-V.U.B., jaargang 4, nr 2*
- * Brief van Peter Bormans, vice-voorzitter Vrij Onderzoek, 23 december 1972
- * "Universitair Profitaat" door Prof. Dr. A. Gerlo, *Het Laatste Nieuws*, 22 november 1980
- * Persmededeling van verschillende studenten- en personeelsorganisaties aan de VUB, 4 december 1970

14. Denken over de beginselen

De Studiekring Vrij Onderzoek was kritisch, maar kreeg door haar openbaar optreden ook veel kritiek. Daardoor was ze verplicht om over de eigen uitgangspunten na te denken. Menig voorzitter heeft daar dan ook zijn/haar steentje toe bijgedragen. Als leidraad fungeerde daarvoor in een beginperiode een korte maar indringende studie van professor Leo Apostel.

- * "Vrij Onderzoek - Van negatie naar bevestiging, van leuze naar beginsel" door Prof. Dr. Leo Apostel, uitgave OSB, afdeling van de Union des Anciens Etudiants de l'ULB, Brussel 1962, met uittreksel
- * "Het denken is nooit vrij geweest en zal nooit vrij zijn", *De Moeial* 5 februari 1985, met foto van Walter Vermander, voorzitter SVO
- * Vraaggesprek met Sylvain Keuleers, voorzitter SVO, *De Moeial* 20 maart 1984, met foto van Keuleers
- * "Quid? Vrij Onderzoek", *Vrij Onderzoek jaargang 1978-1979, nrs 1 & 2*
- * "Het denken mag zich niet onderwerpen aan Vrij Onderzoek - standpunt", *De Moeial* 11, 7 maart 1984

15. De vrijzinnigheid als controversie

De Studiekring heeft het nooit begrepen gehad op de "georganiseerde vrijzinnigheid", het vrijzinnig verenigingsleven dat ervan verdacht werd de andere kerk(en) met een eigen kerf naar de kroon te willen steken. Met uitzondering van (sporadische?) samenwerkingsverbanden met de Humanistische Jongeren in de jaren vijftig, heeft de Studiekring in het verleden dan ook notoir verstek laten gaan in alle pogingen om de banden tussen vrijzinnige organisaties hechter te maken.

- * "1980: jaar van de vrijzinnigheid, en wat nog?", 't Vodge 19 januari 1981
- * Foto bijeenkomst van het Humanistisch Verbond, UVV-Info september-oktober 1997
- * Kaartje met uitnodiging tot debat "Faalde het Humanistisch Verbond?" van 23 februari (1961)
- * "Faalde het Humanistisch Verbond?", *De Geus, orgaan van het Brussels Studenten-genoootschap, aprilnummer 1961*
- * "Een anti-houding, daar moet de vrijzinnigheid boven staan", 't Vodge s.d.

16. Een engagement zonder ideologieën

De rode draad van het engagement van de Studiekring is de idee dat een maatschappij de voorwaarden dient te scheppen voor de beoefening van vrij onderzoek door iedereen. Vandaar dat de kring zowel voorstander is geweest van individuele vrijheid als van sociale gelijkheid, en in gesprek is willen gaan met vertegenwoordigers van die ideologieën die deze waarden willen realiseren.

- * Brief van minister Piet Vermeylen, en brief van minister Omer Vanaudenhove over een debat "Socialisme en Liberalisme" aan Bart De Schutter, voorzitter SVO, beide 28 december 1956
- * Uitnodiging voor een debat over "Socialisme en Liberalisme" op 17 december 1957
- * Briefje van Ernest Mandel over een debat "Liberanisme en Marxistische Economie" aan Hugo De Schampheleire, voorzitter SVO, 13 januari 1967
- * Uittreksel uit een folder SVO: "cyclus politiek seminarie "Anarchisme" door Dr. Guy Gysen", s.d.
- * "Studiekring Vrij Onderzoek: Toekomstperspektieven van het Vlaams-nationalisme in België en Europa", *De Moeial* 21 november 1989
- * Foto standbeeld Verhaeghen, *La Vie à l'Université - Het Leven aan de Universiteit*, februari 1969

17. Vrij Onderzoek en de andere kringen

De Studiekring heeft nooit een "politieke kring" willen zijn, waarmee zij bedoelde bij haar leden of het publiek geen politieke ideologie te willen doordrukken. De kring onderhield wel contacten met politieke studentenkringen. In de algemene vergadering hebben ook altijd mensen gezeten die in politieke kringen bedrijvig waren, en de Studiekring is meermaals verweten geweest als spreekbuis voor zuiver ideologische standpunten van anderen te hebben gediend.

- * Lijst der erkende studentenkringen 25 november 1971
- * Brief van de Liberale Vlaamse Studentenvereniging aan Mark Vermeulen, voorzitter SVO, 31 januari 1968
- * "Vrije Tribune - de affaire MLB", *De Moeial* 21 november 1989
- * "VO misbruikt", *De Geus, orgaan van het Brussels Studentengenootschap, nr 5, mei 1976*
- * "Opgevoerd Onderzoek", *De Moeial* 13 november 1984

18. Geen fascisme aan de VUB

Het engagement van de kring is altijd een anti-fascistisch engagement geweest, een engagement tegen filosofieën van de uitsluiting. Meer dan eens moest daar in de VUB zelf tegen opgekomen worden. In 1978 sloot de Raad van Bestuur van de VUB enkele leden uit die lid waren van de pro-apartheidsorganisatie Protea. Extreem-rechtse studentenkringen werden van de universiteit geweerd. Maar de Nationalistische Studentenvereniging (NSV, gelieerd met het Vlaams Blok) is voor incidenten blijven zorgen door de campus jaarlijks te bezoeken.

- * Foto van incidenten op de campus, *De Moeial* 17 december 1985
- * "NSV natgespoten en buitengegoid", *De Moeial* 11, 7 maart 1988
- * "Vliegt den zwartvoet, storm op de v.u.b.", *Vrij Onderzoek* 4, januari-februari 1977
- * "Fascisme op de VUB", *Vrij Onderzoek* 5-6, maart-april-mei-juni 1977

19. De strijd voor een democratische VUB

De Studiekring heeft zich ingezet voor de participatie van de studenten in het bestuur van de VUB en heeft in dat kader de belangen van de studenten verdedigd. Zij heeft echter ook geijverd voor democratische doelstellingen van het onderwijs in de samenleving, zoals haar standpunt over toegangsbeperkende maatregelen en de vrijheid van studie-keuze getuigt.

- * "De SVO presenteert het volledige examenreglement", *Vrij Onderzoek* s.d. (na 1982)
- * Stencil "Vodge-oproep tot actie tegen het bestaande examensysteem", s.d.
- * "Standpunt over toegangsbeperkende maatregelen" - "Aandacht - de studiekeuze mag zich nooit onderwerpen...", *De Moeial* 9 november 1995
- * Tekening gebouw M, *De Moeial* 9 oktober 1986

20. Tegen de verhoging van het inschrijvingsgeld

Telkens als onderwijsministers besparingen wilden doorvoeren of het inschrijvingsgeld wilden verhogen (Claes-Hurez in 1972, De Croo-Humblert in 1975 en 1976, Ramaekers in 1978, Coens in 1986 en 1989) kwamen de studenten in actie.

- * Omslag *Vrij Onderzoek jaargang 1978-1979 nrs 1 & 2*
- * Cartoon, *De Moeial* 9 oktober 1986
- * Foto verkeersbord, *Vrij Onderzoek jaargang 1978-1979 nrs 1 & 2*
- * Foto's ballonnen & betoging

21. In de wurggreep van Coens

Voor de voorstellen van onderwijsminister Coens, die een globale hervorming van het universitair onderwijs nastreefde en zowel de universiteiten onderling, de universiteiten en het Hoger Onderwijs buiten de Universiteit als de universiteitsbesturen en studenten onderling wist te verdelen, lokten felle reacties uit. De VUB voelde zich door de maatregelen Coens trouwens bijzonder geïrriteerd.

- * Foto van onderwijsminister Coens, slogans en cartoon, *De Moeial* 9 oktober 1986
- * Foto betoging & "Wij zijn woest", *De Moeial* 21 oktober 1986

22. Migranten, buitenlandse studenten, vreemdelingenbeleid

De Studiekring keerde zich tegen diskriminatie van vreemdelingen, migranten of buitenlandse studenten. In 1970 waren er al studentenacties tegen het voornemen van justitieminister Vranckx om de toelatingsvoorwaarden voor vreemde studenten te verscherpen. In 1984 werd justitieminister Gol het mikpunt van kritiek omdat hij gemeentes met een "hoge" concentratie migranten toeliet om de inschrijving van migranten in het volkingsregister te weigeren.

- * Foto, "Halte au racisme": *De Moeial* 17 februari 1987
- * Foto van een betoging, *De Moeial* 20 maart 1984
- * Cartoon over minister Gol, *De Moeial* 7 januari 1984
- * Foto buitenlandse studenten aan de VUB

23. Tegen de Paus en bepaalde amnestie-eisen

Vrij Onderzoek en kerkelijke dogma's zijn onverenigbaar. Over de paus heeft de Studiekring zich dan ook vaak vrolijk gemaakt. En een actie voor een op zich omstreden kwestie als amnestie voor collaborateurs uit de Tweede Wereldoorlog zal in vrijzinnige kringen zeker tot vangen als zij gepaard gaat met een beroep op de pauselijke autoriteit.

- * Affiche Anti-paus-TD donderdag 21 februari, s.d.
- * Anti-paus-affiches, s.d.
- * "Amnestie? Neen bedankt! (een reactie)", *Vrij Onderzoek jaargang 1982-1983 (geen nr.)*
- * Foto van een amnestie-actie (Agentschap Belga)

24. Kerkelijke macht - vriendelijk bedankt

Enkele voorbeelden van het anti-clericalisme van de Studiekring: van een themanummer van Vrij Onderzoek over het Vaticaan tot schotschriften naar aanleiding van het pausbezoek tien jaar geleden.

- * Foto van een muurkrant op gebouw Y
- * "Vrij Onderzoek - De Anti-Dogmatische Gedachte - Het Vaticaan", *Vrij Onderzoek* 2e jaargang nr 5 en 6, 1954
- * Affiche "In afwachting van het pausbezoek", filmvertoning 16 januari s.d.
- * "Seks aan het Kruis", 't Vodge 19 januari 1981

- * "God en de Vrijzinnigheid", De Moelial 8 oktober 1985
- * "Vrij Onderzoek en anti-clericalisme", De Geus 25 oktober 1950

25. Persmoties over arrestaties

Afhankelijk van zijn bestuursleden en de heersende actualiteit heeft de Studiekring verschillende koersen gevaren: een democratisch-progressieve, een Vlaams-nationale, een anti-fascistische, een van solidariteit met de arbeidersstrijd... Tot in het midden van de jaren zestig is de kring politiek echter weinig bedrijvig geweest. Het meest opvallende in dit opzicht is misschien wel dat er in de dossiers van de jaren 1960-1961 geen woord terug te vinden is over de grote stakingen die België toen lam legden. Later zal de kring zich wel solidair opstellen met acties van de arbeidersbeweging in België en in het buitenland. Zo werd bijvoorbeeld de grote Engelse mijnstaking ondersteund door het verkopen van stukjes steenkool op de campus. Leden van de kring vervoegden ook stakende of betogende arbeiders in België.

* Persmotie naar aanleiding van de aanhouding van VUB-studenten tijdens een betoging van staalarbeiders op 11 februari 1982, met foto van gebouw M, Vrij Onderzoek jaargang 1982, extra editie

* Persmededeling van SVO en BSG: protest tegen de aanhouding van VUB-studenten na een meeting van werknemers van Nestor Martin, ondertekend door Mark Vermeulen, voorzitter SVO, en Lode Willems, voorzitter BSG, s.d.

26. Antirakettenbetoging

De kernwapenwedloop tussen de twee toenmalige "blokken" (Verenigde Staten en de Sovjet-Unie en hun satellieten) was een kwestie die in de jaren tachtig hele bevolkingsdelen op de been bracht. De vredesbeweging werd gekenmerkt door verhitte discussies over de juiste weg naar ontwapening (één- of tweezijdige stappen naar een kernvrij Europa?). De eisen op de affiche die oproept voor de betoging van 21 november doen vermoeden dat SVO zich geschikt had naar een compromisstandpunt.

- * Foto van een antirakettenbetoging (Agentschap Belga)
- * Affiche "debat over de strategie van de vredesbeweging, 6 oktober", s.d.
- * Affiche "Geen raketten in Europa! Betoging op 21 november", s.d.
- * Tekening trainingsweken over sociale verdediging, Vrij Onderzoek jaargang 1982-1983, nummer 10

27. Het grote Cambodjadebat

In 1980 was de Studiekring organisator én moderator van een debat over het Cambodja van de Rode Khmers. Volgens een deelnemer in de zaal zou de kring haar moderatorschap niet hebben gebruikt om de (toen reeds bekend geachte) uitroeiingspolitiek van de Khmers aan te klagen...

Hét Grote Falen van SVO?

- * Affiche "Het Grote Cambodjadebat 5 maart", s.d.
- * "De meest cynische vertoning van het jaar", 't Vubke 17 maart 1980

28. Het tijdschrift doorheen de jaren

Tot ongeveer 1955 verscheen het tijdschrift van de Studiekring als een academisch ogende publicatie. In de jaren zestig werd geprobeerd om ongeveer dezelfde inhoud in een meer compacte en toegankelijke vorm te gieten ("De Bladen van Vrij Onderzoek"), maar lang heeft die poging blijkbaar niet geduurd. Daarna kreeg "Vrij Onderzoek" de karakteristieken van een magazine van en voor studenten, van wisselende grafische kwaliteit. Er zag ook een blaadje het levenslicht dat meer weg had van een vlugschrift, het gestencilde "Vodje".

Op impuls van de Sociale Raad smeldden in 1983 "t Vodje" en "t Vubke", tijdschrift van het BSG, samen tot De Moelial, "tweewekelijks tijdschrift van de V.U.B.-studenten uitgegeven i.s.m. V.O. en B.S.G.", een status die het blad nog altijd heeft (nu ook met de Dienst Cultuur). Het tijdschrift "Vrij Onderzoek - Driemaandelijks tijdschrift van Studiekring Vrij Onderzoek - VUB" kwam vanaf 1986 niettemin enkele malen opnieuw uit. De Moelial is na verloop van tijd een onafhankelijker koers begonnen te varen.

- * Vrij Onderzoek, 1e jaargang Nrs 2 & 3, april-mei 1951
- * Vrij Onderzoek in zwart-rode omslag ("De Bladen van Vrij Onderzoek"), 1e jaargang nr 1, februari 1966
- * Vrij Onderzoek 1, januari 1967
- * Vrij Onderzoek met titel in cursief, november-december 1975
- * Vrij Onderzoek, jaargang 1982-1983, n° 2
- * Vrij Onderzoek, jaargang 10, nr. 1, november 1986
- * Vodje, jaargang 4, nummer 4
- * De Moelial, 7e jaargang nr. 2, dinsdag 24 oktober 1989

29. 3e tentoonstelling stedelijk kunstsalon

De Studiekring was ook op cultureel vlak actief. In de jaren vijftig richtte zij zelfs heuse salons voor jonge beeldende kunstenaars in.

- * Affiche 3e tentoonstelling stedelijk kunstsalon, s.d. (1954)

30. Verspreide sporen

Literaire avonden, theatervoorstellingen en filmvertoningen hoorden bij het programma. De opvoering van het toneelstuk "De Geweren van Moeder Carrar" van Bertold Brecht was een hoogtepunt in het werkingsjaar 1966-1967.

- * Affiche "Verspreide Sporen", s.d.
- * Folder "De Geweren van Moeder Carrar van Bertold Brecht door Toneel Vandaag Brussel", s.d. (1967)
- * Folder en affiche "Filmretrospectieve: Van Caligari tot Hitler 3-17 februari", s.d.

31. Overzicht van activiteiten

- * Kaartjes met uitnodigingen voor gespreksavonden over vrijmetzelarij, 17 februari 1966, psychoanalyse, 19 april 1966, filosofie in een massamaatschappij, 16 januari 1968
- * Affiche De Verlichte Leegte, publicatie over sekten, s.d.
- * Affiche Student Aid, werkvergadering 27 februari, s.d.
- * Affiche Seminariecyclus, kalender voor maart en april, s.d.
- * Affiche "La Révolution culturelle chinoise", 9 november 1971

32. Free Jazz & Waanzin-TD

De Studiekring Vrij Onderzoek is nooit een fuikring geweest, maar was niet afkerig van ontspanning op zijn tijd. Die ontspanning stond wel altijd in het teken van een vrijegevochten onderwerp.

- * Affiche "Free Jazz - Psychedelic Light Show - Free Drinks! donderdag 11 december", s.d. (1969)
- * Affiche "Een grote drug-avond - woensdag 20 maart", s.d.
- * Stencil "Eike Vlaamse student wordt lid van de kring Vrij Onderzoek 1949 - 1969"
- * Affiche "Week van de Waanzin 9-13 maart 1987"
- * Affiche "Waanzin TD Vrijdag 13 maart", s.d.
- * Affiche "Week van de Erotiek van 26 tot 30/10", s.d.

33. Aktie Mensen Zonder Papieren

In 1999 kon de actie van het VUB-Collectief 'Vluchten Kan Niet Meer?' ten bate van de mensen zonder papieren op de volle inzet van SVO rekenen. De Studiekring zette daarmee een traditie voort die al van de jaren zestig dateert, toen ze via telexen naar staats-hoofden, ambassadeurs en persagentschappen deelnam aan campagnes om gearresteerde studenten uit de greep van hun dictatoriale vervolgers te halen. Op de campus van de VUB bracht SVO vorig jaar ook op een plastische wijze tot uitdrukking wat het betekent om racist te zijn.

- * Pamflet van De Moelial: Semira Vermoord!, s.d., 1999
- * De Gazet zonder Papieren, dagelijkse tijding van het VUB-Collectief 'Vluchten Kan Niet Meer?', nr. 1, 14 januari 1999
- * "Men heeft aan de vrije universiteit dan ook een zekere malaise gekend...", vlugschrift van de Universitaire Werkplaats, een initiatief van Studiekring Vrij Onderzoek i.s.m. Historia-Filosofia, s.d.
- * Foto van mensen zonder papieren op de VUB, 1999 (archief De Krant)
- * Foto "Beulswerk op de campus", 1999 (archief De Krant)

34. Vrij van financiële ketenen?

Om af te sluiten: ondanks betoelaging door de sociale sector van de VUB zijn bij een studentenkring financiële zorgen nooit veraf.

- * 2 foto's van huidige bestuursleden van SVO (archief VUB en archief De Krant)
- * Litho van fakkel met ketenen "Vrij Onderzoek" (archief Wilfried Decrook)
- * Handgeschreven nota "Voordracht Dr. Andersen", 11 januari 1955
- * Bestelbon voor huur van een zaal, 8 maart 1955
- * Aangelegende mededeling van het Bestuur der Postchecks, 2 december 1955

De tentoonstelling werd gerealiseerd door het **Universiteitsarchief van de VUB in samenwerking met het Vrijzinnig Studie-, Archief- en Documentatiecentrum "Karel Cuypers"**.

Het **Vrijzinnig Studie-, Archief-, en Documentatiecentrum Karel Cuypers** vzw maakt werk van de bewaring en valorisatie van vrijzinnige archieven. Het is een vrijzinnig, politiek neutraal onderkomen voor archieven waarvan het levensbeschouwelijk vrijzinnig karakter overweegt. Voor nadere inlichtingen: 02/629.26.46

Het **Universiteitsarchief van de VUB** bewaart de archieven van de universitaire gemeenschap. Behalve administratieve archieven vindt men er ook archieven van belangrijke wetenschappers en studentenverenigingen. Het archief ondersteunt de Interuniversitaire Specialisatieopleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer. Voor nadere inlichtingen: 02/629.24.34

50 jaar VO

Zoals de bladeren de wind vrezgen,
 zo heb ik angst voor jou.
 Totaal van slag
 en uitzuchtloos
 dwaal ook ik in lege straten
 op deze oktobermorgen.
 Inaangedoken
 en vluchtend voor de kou
 en de laagte,
 die je afwezigheid achterliet.
 Regendruppels van gelymedelijden
 stralen mijn lichaam
 met jouw handen,
 met jouw stem.
 En elke morgen weer
 kijk ik in de spiegel
 met jouw ogen:
 naar-echuddend,
 fluitterend.
 Zo heb ik je toch niet achtergelaten
 want
 nee! guet ik.
 Dit is het produkt van je genis.

ILLUSIE

Na een krompachtige strijd met de vermeendheid
 behalen ze de overwinning.
 Trots openen ze zich en
 kijken naar de heldere hemel,
 mijn ogen.
 De drukte der vervelingen overweldigt me.
 Gaet en lichaam bewapenen zich alwaar
 tegen elkaar ...
 Gaet er alwaar bloed stromen?
 Ik sneek en hoop op de nabijheid
 van een mogelijke vergoening.
 De vete is niet langer uit te houden.

De naam glimlacht naar me.
 Een rustgevend gevoel aait mijn hart.
 Dit is een intense omhelzing
 de terugkeer naar mijn natuur.
 De vastekking, de angst om het bestaan verdwijnt.
 Evenities maar.

Plote merk ik het.
 De glimlach ...
 Zijn oorsprong ligt in nadelijden, in noodgevoel.
 Ik bruis van begeerte
 voor de moon, voor elke ster aan de hemel.
 Trouwens, wat doe ik uitaindelijk?
 Ik, hier, nu?
 Kwallen, martelen, starven.
 Het notte was nechtens klaar en duidelijk:
 Heb jezelf lief!
 Doch, elders, nu
 bedrijven zij de liefde.
 vrouwen baren de vrucht van hun activiteit,
 een kostbare creatie.
 De mensheid slaapt, dreunt of woekt.
 Zijn steengeworden hart blijft ondertussen kloppen.

AYSEL ARAS

Beteen deden ze altijd al,
 mijn innerlijke stem en ik.
 En bij elke nederlaag,
 elke verwanding,
 elke tragische dood,
 belooft ik haar te ghehoorzamen.
 Zij wil immers het beste voor mij.
 Met haar nechtare kijk op de zaak
 lig ik steeds waar in de olinch.
 Had ze maar een sterkere overtuigingskracht.
 Liefde is toch zo blind.

Staatsterreur in Mexico

Weldra humanitaire interventie door de NAVO?

Als mensen een reis naar Mexico ondernemen, komen zij meestal terug met de gebruikelijke verhalen over gladde gebronsde lijven aan de tropische stranden van Yucatan en de kwaliteit van de plaatselijke "cerveza". Het spreekwoordelijke streepje cultuur wordt ingenomen door een bezoek aan een aantal archeologische sites (meestal Maya) en een hele rits alleraardigste indianenmarktjes. Toegegeven, deze laatste zijn overtuigende uitingen van een rijke beschaving. Doch de manier waarop de Mexicaanse staat omgaat met het culturele erfgoed staat in schril contrast met de behandeling van hen die zich werkelijk erfgenen kunnen noemen van dit erfgoed. Waar de exploitatie vlekkeloos verloopt blijken verbeterde levensomstandigheden voor de indianenbevolking een ander paar mouwen te zijn.

Wat nu volgt is een kritiek op de arrogante houding, niet alleen van de regering t.o.v. de indigene bevolking doch ook van het Westerse machtsblok t.o.v. minder ontwikkelde landen die worden gereduceerd tot wingewest. Als mijn persoonlijke ervaringen hierbij doorschemeren, dan is dit omdat het beklemmende gevoel van tastbare repressie waar men als individu machteloos tegenoverstaat, niet zomaar weg te cijferen valt.

Historisch gezien is Mexico altijd al een smeltkroes van rassen geweest. Voor de kolonisatie (vanaf 1519) werd Mesoamerika bewoond door een bevolkingsgroep, die wel gemeenschappelijke culturele kenmerken en voorouders bezat, maar tevens erg heterogeen was. Niet minder dan 50 verschillende talen en tal van dialecten waren gangbaar. De politieke, economische en etnische verschillen tussen deze verschillende groepen zijn door de Spaanse kolonisator handig uitgespeeld en verklaren in ruime mate hun militaire overwinning. De "indianen" of nog "indigenen" als etnische groep zijn pas ontstaan na en door het koloniaal gezag.

Tevens is er sedert de kolonisatie een ware rangorde van rassen ontstaan die nog steeds doorleeft tot op heden. De toppositie werd ingenomen door de oorspronkelijke kolonisten uit Spanje, op de voet gevolgd door de creolen die nog wel zuiver Spaans bloed bezaten maar reeds in Nieuw Spanje geboren waren. Vervolgens zijn er de mestiezen die gemengd Europees of Afrikaans-Indiaans bloed bezitten. Hoewel de verschillen niet strikt zijn, hebben mestiezen met een eerder blanke fysionomie toch steeds het meeste aanzien genoten. De bodempositie werd en wordt nog steeds ingenomen door de indigene bevolking.

Op basis van deze ruw geschetste etnische classificatie en de complexe koloniale wetgeving is een voorspelbaar proces van economische en sociale stratificatie in gang gezet. Het mag ons dan ook niet verbazen dat wanneer sociale status evolueert naar een fenomeen dat eerder op basis van economische macht wordt getaxeerd, de onderste lagen in dezelfde volgorde uit de boot vallen. Dat is min of meer de situatie waarin we ons op dit moment bevinden.

Globalisatie of kolonisatie?

Om het proces van economische achteruitstelling te begrijpen vergelijken we best de verschillende productiewijzen (deze van de indigenen en de westerse) met elkaar.

De traditionele economie is er een die in de eerste plaats dient te voorzien in de eigen noden. Gronden zijn collectief en worden elk naar vermogen bewerkt. De markten zijn traditioneel gezien in de eerste plaats een sociaal gebeuren, eerder dan een

noedzakelijke bron van inkomsten. Deze kleinschalige vorm van economie waar slechts af en toe typische plaatselijke produkten werkelijk worden verhandeld, wordt nu onhoudbaar gezien het proces van globalisatie en de vrijhandelspolitiek die vooral door Amerika doch ook door de andere westerse staten wordt opgelegd.

De vrijhandelskoers die onder president Salinas duidelijk vorm kreeg, werd in 1994 geïnstitutionaliseerd door NAFTA (North American Free Trade Agreement), het vrijhandelsakkoord tussen Mexico en Noord-Amerika. De gevolgen voor de boeren en de arme gezinnen zijn desastreus. De koopkracht van de gemiddelde Mexicaan daalde sinds 1986 (toetreding Mexico tot de GATT en WTO) met maar liefst 70%. De Mexicaanse boeren vallen immers plots zonder overheidssteun en moeten optornen tegen gesubsidieerde en geïndustrialiseerde landbouwproductie uit de V.S.

In omgekeerde richting zien de arbeiders uit de V.S. hun jobs verdwijnen naar Mexico. Daar is het gemiddeld uurloon namelijk 8 maal lager, de sociale wetgeving beperkt en de milieuvorschriften haast onbestaand. Een ideaal klimaat voor multinationale ondernemingen. Een concreet voorbeeld van het verschil in koopkracht maakt het allemaal nog schrijnender: voor 1 liter melk werkt een Mexicaanse arbeider 35,5 minuten en zijn collega uit de V.S. amper 1 minuut. Ook de werkelijk talloze

kleinhandelaars en straatverkopers worden getroffen door het vrijhandelsakkoord. Enerzijds kunnen zij moeilijk concurreren tegen de grote, meestal Amerikaanse warenhuizen, anderzijds tracht de Mexicaanse overheid de informele

invloeren van onze meedogenloze vorm van economie in een land met een veel "zachtere" economie die hiertegen niet is bestand. Deze gang van zaken is in feite niets minder dan een moderne vorm van kolonisatie en roofbouw.

Vliegen in de soep.

De politiek van de nu reeds meer dan 70 jaar aan de macht zijnde PRI (Partido Revolucionario Institucional) wordt niet zonder meer geslikt. Naast de gruweldaden in Oaxaca en Guerrero (het bloedbad van Aguas Blancas) dringen vooral de verhalen over de zuidelijke deelstaat Chiapas vlotjes tot hier door. Daar voeren de Zapatisten (naar de revolutionaire voorvechter voor eerlijke grondverdeling in het begin van deze eeuw: Emiliano Zapata) onder leiding van de charismatische ondercommandant Marcos, een guerrilla-oorlog tegen de Mexicaanse staat. Hun eisen zijn vanuit menselijk oogpunt weinig verregaand. In de eerste plaats ijveren zij voor de afschaffing van het NAFTA-vrijhandelsakkoord, hervreemding van grondbezit en demilitarisering van de indigene dorpen. Het was uitsluitend onder druk van de internationale publieke opinie dat in 1994 de toenmalige regering (die in eerste instantie een tegenoffensief had ingezet waarbij honderden doden vielen) zich realiseerde dat zij een andere strategie diende te volgen. Sedertdien is zij

mensenrechten- en democratiseringsclausule toe te voegen. Het gevaar is echter dat dit louter dode letter blijft, want afdwingbaarheid van dergelijke clausules is quasi nihil. De rechtskracht van een clausule weegt niet op tegen de logica van economische macht en de vrije markt. In het Europees Parlement zou dringend de discussie op gang moeten komen naar de wenselijkheid van het

overgegaan op een vuile oorlog tegen haar eigen bevolking. Hoewel tussen het EZLN (Ejército Zapatista de Liberación Nacional) en de Mexicaanse federale regering op 16 februari 1996 de vredesakkoorden van San Andres zijn getekend. Naast het recht op zelf-determinatie en autonomie zijn hierin ook het recht op institutionele participatie en erkenning van collectieve rechten op

land opgenomen. Desondanks blijven de mensenrechtenschendingen t.o.v. de indigene bevolking doorgaan. Collectieve gronden blijven door rijke grootgrondbezitters (of multinationale ondernemingen (o.a. Koreaanse textielreuzen) opgekoeld worden, waarna de bewoners ervan tot feitelijke slaven zijn op deze latifundia worden gedwongen. Zij hebben echter de weinig benijdenswaardige keuze tussen dit of het wegtrekken naar de minder vruchtbare heuvelflanken of nog de grootstad (elke dag arriveren in Mexico-city ongeveer 600 nieuwe indianen om er een beter leven te zoeken). Wanneer je dan nog weet dat de San Andres-akkoorden ook compensatie beloven voor de uitbuiting van gemeenschappen die tot ontwrichting ervan gleid heeft, wordt een mens wel erg kwaad bij het zien van de werkelijkheid.

Op dit moment probeert men de eliminatie van lastposten of politieke opposenten eerder in stilte door te voeren, om de buitenlandse investeerders niet af te schrikken. Zo heeft men de regio ontgankelijk gemaakt voor buitenlanders (herinner u de uitzettingen van buitenlanders vorig jaar) om op deze manier de communicatie met de buitenwereld af te snijden. Waar de regering zich echter schromelijk in heeft vergist is dat de propaganda-oorlog waarin ook het EZLN erg bedreven is, via de moderne communicatiekanalen zoals internet onverminderd doorgaat. Het is via deze kanalen dat een min of meer objectieve beeldvorming mogelijk blijft.

Tevens heeft men paramilitaire organisaties opgezet om raids op al dan niet opstandige dorpen uit te voeren. Groepen als Paz y Justicia en de Chinchulines vallen gesteund door de Seguridad Publica dorpen binnen waar ze meestal de mannen afzonderen, om hen daarna te martelen, te ontvoeren of om te brengen. De lijsten met namen van vermiste personen zijn legio.

Democratie? Dan niet...

Mexico is dus een duidelijk voorbeeld van een land, waar om de belangen van een kleine politieke en economische elite (en van het westen) veilig te stellen, "for reasons of state" hele pueblo's worden gemilitariseerd en geterroriseerd (gechiapaniseerd is hier een veelzeggend neologisme). Hoewel een overheid op zijn grondgebied wel een monopolie op geweld heeft, valt dit slechts te legitimeren als het ten goede komt van het algemeen belang...quod non! Ik hoor u hier al tegen

inbrengen dat Mexico toch een democratische volksvertegenwoordiging kent. Welnu enige nuances dringen zich hier op. Wanneer we de Mexicaanse democratie onder de loep nemen zien we namelijk dat zij in werkelijkheid een slecht excuus is voor wat recht-gearde mensen onder democratie verstaan.

Een groot deel van de bevolking ontbeert mogelijkheden om informatie te verkrijgen, een groot aantal kan zelfs niet lezen of schrijven. Als zij dan al een televisie bezitten dan kunnen zij daarop enkel zenders bekijken die in handen zijn van de regeringspartij of andere grote partijen (allen conservatief).

De grote partijen beschikken over een goed geoliede propagandamachine die geen muur of boom ongebruikt achterlaat. Indien u

geen verkiezingspropaganda op uw muur wil terecht zien komen kunt u dit er best even opschrijven. Slechts met de juiste politieke kleur kan je staatssteun losweken.

Politieke moorden en ontvoeringen, repressie en intimidatie van de eigen bevolking.

Verandering of verkramping.

Het is in dit politiek verzuurde klimaat dat u ook de komende verkiezingen dient te bekijken. Verkiezingen in zulks een constellatie leiden per definitie tot een onrepresentatieve vertegenwoordiging (hoofdzakelijk creolen) en zijn niet meer dan een farce. Een mooie illustratie hiervan vormt ook het parallelle systeem van verkiezingen om dorpsleiders te bekomen. Terwijl men in de indianendorpen traditioneel een open systeem hanteert om zijn leiders te kiezen, kiest de PRI-minderheid in kleine groep zelf zijn leiders. De overheid erkent enkel deze laatste verkiezing en het is enkel aan hen dat de staat geld geeft.

U ziet het, niet bijster democratisch. Maar ondertussen blijft wel de legitimering naar buiten toe voortduren. De regering houdt een grote goed nieuws-show waar zij onder het scanderen van economische groeicijfers stilletjes vergeet te vermelden dat sedert 1981 (het begin van de neoliberale politiek) het armoede-procent weer is gestegen tot op het niveau van 1968. Alle vorderingen die op dit vlak waren gemaakt tussen 1968-81, zijn gesmolten als sneeuw voor de zon. Een ander groot thema van deze

verkiezingen vormt het onveiligheidsgevoel (klinkt bekend), het verschil met België is echter wel dat hier de onveiligheid niet ontstaat door het optreden van de regering (zie boven). Toen enkele maanden terug het eerste driejaarlijkse rapport van de mensenrechtenorganisatie Limeddh ging kenbaar gemaakt worden, werd (toevallig of niet) hun hele kantoor leeggehaald. Alle gegevens die drie jaar lang moeizaam waren vergaard waren spoorloos. Waarschijnlijk was het niet opportuun om in volle verkiezingsstrijd het schaamrood op de wangen te moeten krijgen.

Concreet, welke verkiezingen hebben plaats op de 7 november?

Het gaat hier om interne verkiezingen binnen de verschillende partijen om hun presidentskandidaat naar voren te schuiven. Deze verkiezingen staan enkel open voor de leden van de respectievelijke partijen. De relevantie van dit evenement is echter niet te onderschatten. Zij, die hier als sterke man uit komen zijn ook degenen die bij de presidentsverkiezingen in 2000 de toonaangevende tenoren in de verkiezingsstrijd zullen zijn. Er zijn twee grote favorieten, Labastida voor de PRI en Cardenas voor de PRD (Partido Revolucionario Democrático). Terwijl Labastida de

incarnatie is van de 'oude politieke cultuur', vaart de progressievere Cardenas een meer democratische en sociaal-hervormende koers. We moeten echter wel in het achterhoofd houden dat de PRD zelf ook een afsplitsing is van de PRI. In hoeverre zijn beloftes louter retoriek, of daadwerkelijke plannen voor hervorming zijn zal nog moeten blijken. Daarnaast zijn er binnen deze twee partijen alsook bij de conservatieve PAN (Partido de Accion Nacional) als bij de progressieve mini-partij van de Groenen nog een hele serie presidentskandidaten waarvan ik vrees dat ze omwille van een gebrek aan structurele middelen om hun boodschap te verkondigen, of hun kop kenbaar te maken, op voorhand verloren zijn. Er bestaat een spreuk die de situatie in Mexico treffend vat: "Als verkiezingen iets zouden veranderen, dan waren ze al lang afgeschaf." "

EDC

MOEI u ALlen! MOEI u ALlen! MOEI u ALlen!

De Moeial per post

Als u geïnteresseerd bent in het reilen en zeilen van de VUB, en er een kritische kijk op nahoudt, dan hebt u het ideale profiel om een abonnement te nemen op onze driewekelijkse tijding "De Moeial".

Voor de luttele prijs van slechts 333 Bef krijgt u deze trouw in de bus bezorgd (echte diabolici nemen er twee voor het demonisch bedrag van 666 Bef).

Als u de redactie werkelijk een warm hart toedraagt dan kunt u tevens een steunabonnement nemen voor het nog steeds bescheiden bedrag van 1000 Bef.

Storten op rekeningnr. 001-1386975-48 met vermelding Abo. Doopnaam, geslachtsnaam en adres.

Film aan de**VUB****Aula QB****Aula QC****Aula QD**

26/10/99
27/10/99
28/10/99
4/11/99
7/11/99
8/11/99
9/11/99
15/11/99
18/11/99
22/11/99
23/11/99

Blade: KEPS**La Vita è Bella: MLB
Lola Rennt: Fa****A Bugs Life: JS****Chasing Amy: KB
Amistad: Biot****Enemy of the State: IG****Sex Crimes: PPK****Entrapment: Lia
Snake Eyes: Campina
Object of my Affection: HLB****Thin Red Line: LWK****Face Off: IG****Leon: Biot
EDTV: Solvay
Virus: BM****Mulan: BSK****Ronin: HILOK
Arlington Road: Campina****Fabeltjes****KRANT****Geruchten en Gedachten, waarvan niet bewezen is dat ze niet waar zijn !**

**Kronieken van de teloor-
gang der tijdloze realiteit.
Een empirische benadering
van het empirisme.**

Het overkwam uw sterreporter op een doordeweekse woensdagavond aan onze eigenste universiteit-moederschoot. De lucht stond bol van de geruchten over een groots evenement waar menigeen een dansje zou wagen. Gezien het begin van het academiejaar steeds gepaard gaat van een sappige infuus nieuwe-meidenbouillon werd ook onze naïeve held besmet met de wednesday-night-fever. Op naar het aan het brein van een team professionele creatievelingen ontsproten "night of the DJ's."

Na een uurtje gezapig proletarisch aanschuiven begon echter het tij te keren, een hardvochtig hormoon-testosteronfrustraant in burger- better known as buitenwipper- eiste zijn nog vodderig studentenpasje. Had hij zijn haar vergeten kammen, dacht hij, of zag hij er gewoon te symphatiek uit. Als er namelijk een ding is dat men kan missen als kiespijn op dergelijke "consumeer en verteer"-fuiven dan is het oerdegelijke gezelligheid. Immers als er gepraat wordt, wordt er niet gedanst en dus niet gezweet, en als er niet gezweet wordt krijgt men geen dorst en consumeert men niet. Geen speld tussen te krijgen daar. Oppassen dus, voor gezellige infiltranten (regel nummer één in het handboek voor vleesgeworden steroïden). Niets kon onze onderhoudende protagonist echter voorbereiden op het schouw-

spel dat zich voor zijn ogen zou afspeelen. Hij was binnengetrepen in Babylon, Sodom en Gomorra. Er was geen weg terug, hij moest verder penetreren in de broeierige schaamstreek van de VUB. Zweterige borsten smekend om aandacht vlogen om zijn oren terwijl loeiharde blubberbeet een niet al te kritische massa, gespeend van enig elementair gevoel voor esthetiek, opzweept. Uw reporter, in een roes van ongeconstipeerde en dus losgeslagen waanzin stortte zich op de drank. Zei een oude Vlaamse volkswijsheid immers niet dat men in de schaamstreek dient te denken als een schaamluis. Hier gold de wet van de urbane jungle, zuipen of verzuipen. Bier als laatste schuiloord voor de menselijke waardigheid, het enige middel om met ongeschonden psyche uit deze beproeving te komen.

...En de nacht, hij kabbelde houterig verder...

Waar hij op hoopte, gebeurde. Zonder het te beseffen zong de vaalgetrokken journalist het uit tot het krieken van de dag. Hij werd nu zelfs vriendelijk doch met de nodige doortastendheid buitengekuist, waarna de tocht huiswaarts en de verantwoording naar zichzelf toe kon beginnen. Hoe had hij het zover laten komen? Hij had nooit gedacht dat onderzoeksjournalistiek voor De Moecial zo afmattend kon zijn.

Een dezer dagen kwam een ander vermeldenswaardig feit ons ter ore. Een consortium van audit- en doorlichtingsdiensten heeft immers

op vraag van dhr. Steen een analyse van het economisch potentiël van onze universiteitscampus doorgevoerd. De resultaten daarvan zijn ronduit schokkend. Zo blijkt dat het beruchte gebouw M, waar nu het rectoraat en een deel van de administratie gevestigd zijn alsmede een illustere priveezoo, slechts op één functie berekend is. Namelijk die van parkeergebouw. Nu dient het uiteraard al een soortgelijk doel. Met dien verschille dat het parkeren van weggepromoveerden enkel kosten met zich meebrengt terwijl het parkeren van wagens geld opbrengt. De huidige bewoners van het gebouw zullen dus moeten wijken. De hamvraag is dan natuurlijk waar mevrouw de barones Els Witte haar intrek zal nemen. Zal ze zoals de vroeg-middeleeuwse vorsten rondreizen van hof naar hof en bij haar facultaire leenmannen resideren? Of kiest ze voor een vaste verblijfplaats?

De doorlichting, waar onder andere het aan de VUB befaamde auditbureau Snork&Partners aan meewerkte, omvat ook een hoofdstuk over de Ijskelder. Daarin staan een aantal pluspunten van het gebouw opgesomd die alsnog volgens de studentie niet optimaal gevaloriseerd worden. Een bloemlezing: "...de typische sfeer zorgt voor een authentiek cachet. De oude halfvergaane muren trotsen ondanks alles de tand des tijds, ze dwingen respect af enkel door hun aanwezigheid, hun eeuwige waardigheid. Zelfs de naar beneden druipende uitwerselen van de bovenliggende fuifzaal dragen hun

steentje bij en vervolledigen de unieke sfeer waarvan het hele gebouw doordrongen is."

Dit is niet alleen verrassend omwille van de gebruikte poëtische taal, ook het feit dat de auditraten oog hebben voor immateriële zaken is verbazingwekkend. Ze gaan echter nog niet zo ver om deze ruimte te suggeren als toekomstige rectorale residentie. Daarom zullen wij het doen. Want geef eerlijk toe, als je bovenstaande omschrijving leest is het toch duidelijk dat men zich reeds jaren schromelijk vergist in de aanwending van de VUB-gebouwen. De miskleun van een M die reeds een eeuwigeheid de campus ontsiert krijgt eindelijk een toepassing haar stijl waardig. En het aloude zorgkindje zal als een fenix uit haar as herrijzen. Beeld je even in: "Rectorale Residentie De Ijskelder", een naam als een klok. Toch zeker in vergelijking met het huidige "gebouw M, vijfde verdieping", behalve als je de M als Mama interpreteert. Dan bevat de naam toch enige symboliek, maar niet lang meer.

En deze jonge universiteit die nog maar pas het einde van haar puberjaren uitbundig gevierd heeft kan haar nu eindelijk de stijl en standing aanmenen waar ze recht op heeft. Weg met het proletariaat op de muren van de M! Lang leve het eeuwenoude ambachtswerk van onze Vlaamse Voorouders! Uiteraard moet men nog enige ongemakken verwijderen, zoals de drek die zich stalagmiegewijs opgestapeld heeft in de loop der jaren. Als onze gids besluit om daar haar intrek te nemen moet ze refere-

ren naar het bloed en zweet van de vlijtige middeleeuwse ambachtsluis, niet naar de pis en stront van boertige studenten. Maar dat was wel duidelijk.

De audit uitgevoerd onder auspiciën van dhr Steen is een grondig werkstuk, laat daar vooral geen twijfel over bestaan. Het uitgangspunt was: "Hoe kunnen we het huidig patrimonium zoveel mogelijk laten renderen?" De prijsstijgingen van het vastgoed rond het Noordstation na de renovatie ervan inspireerde het consortium tot het ontwikkelen van een ronduit briljant plan. Het station van Etterbeek wordt opgekocht door de universiteit met inbegrip van alle beschikbare panden in de wijde omgeving ervan. Daarna zal men van het station een centrale toegangspoort tot Brussel maken. Het aantal sporen wordt verdubbeld, er komt een rechtstreekse verbinding met Halle en Vilvoorde en de frequenties van de treinen verdubbelen. En als kers op de taart komt er een voetgangersbrug tussen het station en Campus Oefenplein! Van zodra dat het station voor een economische boom gezorgd heeft kan men langs de kassa passeren. De vele intussen opgekochte panden kunnen aan woekerprizen verhuurd worden, de parking in de M kan haar prijzen verdubbelen en na verloop van tijd zelfs verdrievoudigen! En men kan tol eisen van alle niet aan de VUB verbonden mensen die van de voetgangersbrug gebruik willen maken. Onze universiteit is gered, weg met de financiële problemen!

agenda:

Klassieke Muziek

Ma 1/11

@Conservatorium Brussel 20u30* (500 BEF) Janacek: kamermuziek voor piano, viool, cello, blaas-instrumenten

Zo 7/11

@Paleis voor Schone Kunsten 9u30: ontbijt, 11u concert (250 BEF + gratis ontbijt) concert Strijkkwartetten (AUER QUARTET) van Kodaly (nr.2), Kurtag en Bartok (nr.4)

Wo 10/11

@SintMichielsTheater 20u (500 BEF) viool (Kyung-Wha CHUNG) + piano (Itmar GOLAN): Mozart (sonate KV481), Prokofiev (sonate nr.1), Enescu (sonate nr.3), de Sarasate

Vrij 12/11

@Conservatorium Brussel 20u (600 BEF) cello (Roel DIELETTIENS) + piano (Frank BRALEY): kamermuziek van Zoltan KODALY Muzsikas + Marta Sebestyen: Hongaarse traditionele muziek

Zo 14/11

@Conservatorium Brussel 20u* (500 BEF) Strijkkwartetten (HAGEN QUARTETT) van Janacek (nr.2 "Intieme Brieven") en Beethoven (nr.14 op.131)

Ma 15/11

@Conservatorium Brussel 20u* (500 BEF) Strijkkwartetten (HAGEN QUARTETT) van Schulhoff, Kurtag, Beethoven (nr.15 op.132)

Di 16/11

@Conservatorium Brussel 20u* (600 BEF) viool (Frank Peter ZIMMERMANN) + piano (Christian ZACHARIAS): Beethoven (sonates nr. 1,2,3,4)

Do 18/11

@SintMichielstheater 20u* (400 BEF) Orkest (Koninkl. Filh. Ork. v. Vlaanderen olv HERREWEGHE) + cello (WISPELWEY): Sibelius (Valse Triste), Dvorak (celloconcerto), Brahms (symfonie nr.4)

Vrij 19/11

@SintMichielstheater 20u* (600 BEF) Orkest (Nation. Filh. Ork. Hongarije) + piano (Z.KOCSIS) Ligeti (Lontano), Liszt (Pianoconcerto nr.1), Bartok (2 Images + Wonderbaarlijke Mandarin Suite)

Zo 21/11

@Paleis voor Schone Kunsten 9u30: ontbijt, 11u concert (250 BEF + gratis ontbijt) viool (R.CAPUCON) + piano (J.DUCROS): Ravel (Sonate), Schubert (Fantaisie D934)

@SintMichielstheater 15u * (400 BEF) Orkest (Nation. Ork. België olv Y. SIMONOV) + viool (V. SZABADI) : Liszt (Prometheus), Dohnanyi (Concerto nr.1 voor viool en orkest), Bartok (Concerto voor Orkest)

Ma 22/11

@SintMichielstheater 20u (500 BEF) piano (Andras SCHIFF): Scarlatti (12

sonates), Smetana (Polkais), Janacek (Sonate), Chopin (Mazurka's), Bartok (Sonate)

*een half uur voor de voorstelling, en op dezelfde locatie, worden de werken ingeleid door een Frans- en Nederlandstalige specialist/e

Alle in deze lijst opgenomen concerten zijn georganiseerd door de Filharmonische Vereniging Brussel, tickets: 02/507 82 00 (cultuurwaardebons zijn geldig)

Podiumkunsten

Di 26-Wo 27

Theater: Kaaitheaterstudio's 20u30, Tg-Stan, Tussenstand (300/480 Bef)

Wo 27-Za 30

Theater: Tg-Stan, Alles is rustig

Vr 29- Zo 31

Dans: Lunatheater 20u30, Elisabeth Corbett (NI) with/for/by (800/500 Bef)

Vr 5-Za 6

Theater: Lunatheater 20u30, Gob Squad, Safe (300/480 Bef)

Di 9-Wo 10

Performance: Kaaitheaterstudio's 20u30, Claude Wampler, Blanket, the surface of her (300/480 Bef)

Do 11-Za 13

Dans: Lunatheater 20u30, Boris Charmatz, Con forts fleuve (300/480 Bef)

Ma 15-Do 18

Dans: Kaaitheaterstudio's, 20u30, Meg Stuart & Damaged Goods, Highway 101 (300/480 Bef)

Di 16

Performance: Kaaitheaterstudio's 20u30, Claude Wampler talks about her work (GRATIS)
Performance: Kaaitheaterstudio's 22u, Claude Wampler.
Video: Destruction of the Art Space (150 Bef)

Do 18-Za 20

Performance: Kaaitheaterstudio's 20u30, Claude Wampler, Bucket, the working title (300/480 Bef)
Dans: Lunatheater, 20u30, Meg Stuart & Damaged Goods, Appetite (300/480 Bef)

ARTIS BRUSSELT

Wo 27/10

Dans: l'amour Beach resort; Aula Q; VVK: 250 BEF; Kassa: 300 BEF

Do 28/10

Theater: 'Alles is rustig' door TG Stan: Kaaitheaterstudio's ; 300BEF

Do 4/11

Ancienne Belgique 20u (400BEF) MUZIEK: Think Of One en Marrakech Emballages Ensemble afspraak om 19u aan KK

Di 9/11

Kaaitheaterstudio's (OLV van Vaakstraat 81, Brussel) 20u30 (300BEF) PERFORMANCE: Blanket, the surface of her afspraak om 19u15 aan het KK

Ma 15/11

WANDELING: langs de Brusselse cultuurtempels (GRATIS op metrotickets na) afspraak om 14u aan KK

Wo 17/11

VUB Aula Q 19u (150BEF) FILM: Het Grote Ongeduld 1999

VOOR VERDERE INFORMATIE ZIE BROCHURES ARTIS

exPOSITIES

8/10/1999 tot 9/1/2000

@Paleis voor Schone Kunsten, Kunstberg (ma t/m zat 10-18u; woe tot 22u)

Europalia Hungaria99

Illustreert enkele belangrijke periodes van de Hongaarse geschiedenis. Ze is rond drie thema's opgebouwd: de sleutelmomenten uit de Hongaarse geschiedenis, de rol die het land traditioneel als ontmoetingsplaats en overganggebied van Europese culturen speelt, en de banden van Hongarije met onze gewesten.

24/9/1999 tot 13/2/2000

@Koninklijk Museum voor Schone Kunsten, Regenschapsstraat 3
Retrospectieve James Ensor
ARTIS organiseert een geleid bezoek op 9 november om 12u - samenkomst om 11u15 aan het KK - 150 BEF

Ook goele muziek

Do 28

@ Flanagans (schildknaapstraat / Rue de L'ecuyer 57) An Autumn Romance: Deep House PartySt-Die (Fuse, Motion), Marius (RITS, Wally's Groove Rec.), Jorgi (BTS - VUB), Sgogva (Live-M&E) (200 Bef)

Za 30

Magazin 4 (Magazijnstraat 4) 18u Soundtrack to Your Suicide Festival Mangledated, Ripit vs. Mourmanski 150, Al Zheimer, Station Gray, Carbiofuel, DSR-Lines, Zenef 'R' birds, Hermit, Recalcitrant, Geest, Nee!, Daniele Bruschetto, Uppnaubled Bones, Cyclisms, Pille, Marquis, Konspirator, Kummerlidje Forhold, Maalet

Do 4

Artis Presenteert Ancienne Belgique, AB-Club (Anspachlaan 110), Think of One en Marrakech Emballages Ensemble. (400 Bef)

Do 11

AFRO CUBAN ALL STARS

Oproep

Hou je van theater? Zit je vol ideeën en creativiteit, waarmee je je geen weg weet? Zou je je graag eens uitleven op een podium?

Bel dan 016/226316 of 019/222420 en vraag naar Glenn Desmedt.

ONS DOEL is om uit een aantal improvisatie-sessies een nieuwe, volstrekt originele versie destilleren van Shakespeare's Othello, het verhaal van hoe jaloezie leidt tot totale zelf-destructie van een man, die niet verstandig liefhad, maar -om Bret te citeren- 'jusqu'à la déchéance'.

WIJ ZOEKEN: Othello, Desdemona (zijn vrouw) Emelia (haar dienaars), Cassio (haar vermeende minnaar), 3 'naamlozen' (m/v)

Colofon

De Moeial

Tweewekelijks studententijdschrift van de VUB in samenwerking met het Brussels Studentengenootschap, Studiekring Vrij Onderzoek en Dienst Cultuur

Pleinlaan 2, 1050 Brussel
tel: 02/629.23.38
fax: 02/629.23.37

Coördinator
Wouter Devriese

Vice-coördinator
Fenna Bouve

Secretaris
Erik De Caluwe

Penningmeester
Marjan Temmerman

Lay-out
Wouter, Marjan, Fenna, Erik

Redactie
Marjan, Wouter, Fenna, Erik, Domenico, Stefan

Illustraties
Jeroen, Bart, archief

Foto's
UCOS, redactie

Medewerkers
Sidonie, Didier, Anne, Brad, Tom, Ruben, Sven, Moniek, Sami, Houbi, Natacha, Pieter, Eveline

Abonnementen
Verantwoordelijk: Erik
Stortenop rek.nr.011-1386975-48 met melding abo
Gewoon abo: 333 Bef
Steunabo: 1000 Bef

Verantwoordelijke Uitgever
Domenico Vaccaro
Pleinlaan 2, 1050 Brussel

Oplage: 2500 ex.

De redactie is niet verantwoordelijk voor publicaties van het BSG, V.O en Dienst Cultuur.

Meningen van een Clown

Herman van Veen tourt door België

*Hannah, wat mij in stand hield
als mijn wereld haast verging,
was altijd mijn vermogen
tot bewondering*

*bewondering voor steden
en kerken die ik zag,
voor de muziek van Schubert
en Offenbach en Bach*

uit Meisje met Anorexia (tekst: W. Wilink, op muziek gezet door H. van Veen)

Zijn haren groeien naar eigen zeggen de laatste tijd naar binnen, de nagels hoeft hij niet meer te knippen, die brokkelen toch vanzelf af en in bed "heb ik meer tijd nodig om eruit te komen en kom ik er minder in", je merkt het dadelijk, Herman Van Veen is 54 jaar en dat weegt.

Toch (of misschien juist daarom) slaat mijn jonge jongenshart sneller wanneer hij breekbare als Chinees porselein op het podium staat.

Toen Van Veen in 1965 debuteerde met een "muzikale, clowneske, eenmansvertoning", aan de piano begeleid door dezelfde Ed van der Wurff die hem ook nu nog muzikaal ruggesteunt, noemde hij zijn programma Harlekijn. Een betere omschrijving voor van Veen kan je niet bedenken: een harlekijn, die tegelijkertijd schaterlacht en schreit, beschimpt en bewondert, fluitert en schreeuwt, zingt en viool speelt. Nu

eens uitbundig, verwonderd, dan weer introvert en cynisch. Als een volleerd strateeg opende de Nederlander de avond in de Antwerpse Elisabethzaal door zich te verwonderen over het Vlakke Land België.

In het tekstboekje schrijft hij over België:

Een land niet veel groter dan het onze. (...) Belgische mannen hebben dikwijls bruine tanden en kijken vrolijk uit hun ogen. Belgische vrouwen heb ik leren kennen als kalm en wijs en ze hebben over het algemeen prachtige borsten. Sommige heb ik mogen aanraken. De borsten van Lisette vond ik tot op heden de mooiste. (van Veen is zodanig gefascineerd door de vrouwelijke borsten, dat hij het tweede deel van de voorstelling opent met een ontgoochelend flauw loflied op de Borsten)

Dan wisselt de stemming: *Hoezo dapper volk dat vecht tegen de golven? De branding lacht u uit. Uw kerkklokken klinken hol. God trekt zijn schouders op en fluit.*

De dood, steeds explicieter aanwezig in van Veen's programma, laat niet langer op zich wachten: *Nog geen uur van de kust ligt leper van de doden. Verwoeste, weer opgebouwde lakenstad waar alleen al 55 000 Britse mannen stierven voor de zoveelste vrede. (...) Zwaai via Bastenaken naar Bastogne. Weet van het Kerst-offensief, toen 77 000 Amerikanen sneuvelden voor een andere vrede. En drink op de Grote Markt, waar ik ooit een oude man verscholen zag achter glazen. Die naar niets meer keek, alleen maar zat en straalde. Oneindig tevreden leek hij. Zo wil ik sterven, dacht ik toen. Vergeten en gelukkig. Met een gezond gevoel voor tumor. In een kroeg, omringd door lege flessen. En iets over zessen zeg ik: Dat was het dan. Ik ben nu 120. Een tevreden man. Zo mag de dood mij halen. In België*

Op het podium bracht van Veen Mijn Vlakke Land van Jacques Brel, met als gitariste een knappe Edith Leerkes.

Het programma werd uitgebalanceerd door liederen te flankeren door hun pittige instrumentale tegenhangers - met Erik van

der Wurff aan de piano, Nard Reijnders, klarinet, sax, en accordeon - beiden 'compagnons van het eerste uur' - Thomas Dirks, contrabas, Jann, viool, zang - mocht zich van mij gerust beperken tot viool- Edith Leerkes en Herman van Veen, viool.

Zoals gezegd, Herman van Veen is 54. De tijd klinkt cynisch door zijn stem en stemming. Maar niets is zo menselijk en tragisch als een trieste clown; Jacques Brel (evenals Gustav Mahler) was ook zo'n harlekijn, maar klinkt bijtender dan van Veen. Het is niet toevallig dat Herman van Veen zo veel (en met de jaren steeds meer) affiniteit heeft met Brel.

Zijn ontzag voor de grote Brel blijkt bijvoorbeeld uit de uitgebreide anekdote (tijdens een auditie werd hij bevangen door een paralyserende angst, omdat hij besefte dat Brel misschien in de zaal zat).

Toen de vijftig overgebleven die-hards, waaronder ik, zich voor het podium hadden geschaard en van Veen na de voorstelling opnieuw uit de kleedkamers lokten met ritmisch geklap, zong hij nog twee van de meest ontroerende Brel-liederen: het harde *La chanson des vieux amants*, (in de prachtige Nederlandse vertaling van Lennaert Nijgh) en het verpletterende *Voir un ami pleurer*.

Nog steeds staat de man naakt op het podium, zonder pantser, zonder ego, maar met clownseus en viool. Dan danst hij als een twaalfjarige ballerina en zingt als een bedrogen minnaar.

Tot half november tourt de Nederlandse troubadour door België.

Nog te zien in de Ancienne Belgique op 18 en 19 november met het Rosenberg Trio.

tickets: 02/548 24 00

Stefan

Mmmmm... een brokje klassiek

Haast alle concerten die door de Filharmonische Vereniging Brussel in november georganiseerd worden, staan in het teken van Europalia Hungaria 99. Van de vele grote componisten die het land heeft voortgebracht, komen Franz Liszt, Ernő von Dohnányi, Zoltan Kodaly, Bela Bartok, Peter Eötvös, György Kurtag en György Ligeti, aan bod.

Vrijdag 19/11 wordt een zeer coherent en exclusief Hongaars programma door al even exclusieve Hongaarse muzikanten uitgevoerd: het Nationaal Filharmonisch Orkest van Hongarije brengt onder leiding van pianist-dirigent Zoltan Kocsis werk van Liszt, Bartok en Ligeti. Kocsis is dé referentie als het over Hongaarse (piano)muziek gaat, hierbij denken we bijvoorbeeld aan zijn fenomenale opname van de 3 pianoconcerten van Bartok.

Hij zal die vrijdag het virtuoze eerste pianoconcerto van Franz Liszt (1811-1886) van achter de piano leiden. Liszt, zelf een van de grootste pianisten ooit, voerde ook in dit werk tal van structurele vernieuwingen door (zonder dewelke Schönbergs

TERRASJESWEER

Eerste Kamersymfonie, een sleutelwerk in de twintigste eeuw, ondenkbaar zou zijn geweest). Bovendien was Liszt een directe opstap naar Wagner - en niet alleen omdat hij zijn schoonvader was; ook deze piste leidt onmiddellijk naar Schönberg.

Bela Bartok (1881-1945), de tweede componist van de avond, heeft een nog opvallendere rol in de muziekgeschiedenis gespeeld dan Liszt. Liszt was Bartok's eerste grote muzikale, invloed maar de invloed van volksmuziek werd steeds belangrijker. Samen met Zoltan Kodaly (zie agenda zo 7/11, vrij 12/11) verzamelde hij vanaf 1905 Hongaarse, Roemeense en Tsjechooslovaakse volksmelodieën en integreerde die vanaf dan in zijn composities. (Vrijdag 12 november, wordt muziek van Kodaly gekoppeld aan authentieke

Hongaarse volksmuziek.)

Hoevel Bartok's muziek vanaf de jaren '20 duidelijke invloeden van Schönbergs expressionisme en Stravinsky's ritmische exploratie onderging, bleef zij in de volksmuziek wortelen. Het werk dat op het programma staat, De Wonderbaarlijke Mandarijn werd in 1924 voltooid.

Deze modernistische "pantomime" voor orkest, verklankt hoe een hoer in een grootstad mannen verleidt, in een hinderlaag lokt, en hoe de slachtoffers vervolgens door drie medeplichtigen worden overvallen. Een eerste man gaat in op de avances van de prostituee (gesymboliseerd door een droef-erotische klarinetsolo), maar blijkt geen geld te bezitten en verdwijnt al gauw van het toneel. Na een sensuele dans met de hoer, ondergaat het tweede slachtoffer hetzelfde lot. Dan verschijnt de Mandarijn. Er volgt een wervelende achtervolging tussen de Mandarijn en de hoer, de Mandarijn wordt beroofd, neergestoken en aan een lamp opgehangen. Wanneer de lamp op de grond valt en dooft, begint het lichaam van de Mandarijn blauw-

groen te gloeien (een huiveringwekkende passage voor woordloos koor en orkest). Aangedaan omhelst de vrouw de Mandarijn. Even lijkt de Mandarijn gelukkig. Zijn wonden beginnen te bloeden en hij sterft. Onvergetelijke muziek.

De hysterische evocatie van het leven in de grootstad (begin van het werk) moet iedereen gehoord hebben.

Na de pauze volgt "Lontano" van György Ligeti, rechtstreekse muzikale erfgenaar van Bartok en een van de grootste nog levende componisten.

In het werk, geschreven in 1967, hanteert Ligeti het principe van de door hem uitgewerkte "micropolyfonie" (polyfonie= meerstemmigheid). Daar waar in traditionele werken een orkest in grotere instrumentengroepen opgesplitst wordt en waar elk lid van de groep vaak dezelfde partij (lees: noten) moet spelen, behandelt Ligeti elke muzikant als een individu en geeft hem telkens een eigen partij. Al deze muzikale lijnen vormen een voor het oor niet meer te onttrafelen klanktapijt. Ritme en pulsatie, aanwezig in de muzikale lijn van elke muzikant, wordt opgeslokt zodra alle muzikanten samenspel en je hoort paradoxaal genoeg enkel nog statische klankwolken die onmerkbaar voor elkaar schuiven.

De luisteraar wacht een zinneprikkende ervaring, zoals ik die zelf al

heb gehad bij het beluisteren van een verwant stuk van Ligeti ("Atmosphères") enkele jaren geleden.

Aanraders voor liefhebbers van kamermuziek:

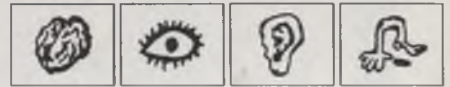
Op maandag 1 november wordt een volledig kamermuziekconcert gewijd aan de Tsjechische componist Leos Janacek (1854-1928), bij velen bekend van zijn in de film "The Unbearable Lightness of Being" gebruikte muziek.

Ook Janacek verzamelde volksmuziek van zijn land, maar volgde een andere weg dan Bartok of Kodaly: de Tsjech noteerde de melodische spraaklijnen ("spraakmelodieën") en op basis daarvan ontwikkelde hij een zeer natuurlijke, "menselijke" schrijfstijl. Janacek's kamermuziek behoort tot de mooiste die er is. Zij is als een zonnige wintermorgen: transparant, kil, vervreemdend en toch sterk geladen en troostend.

Janacek is nog te horen op zondag 14 november (het tweede strijkkwartet "Intieme brieven" gespeeld door het schitterende Hagen Quartet) en op maandag 22/11 in het pianoconcert van Adras Schiff. De Hongaarse pianist speelt die avond Janacek's pianosonate uit 1905 naast de pianosonate van Bela Bartok. De cirkel is rond. Hoogedelwelgeboren Stefan

de kultuurkrant

trefcentrum Y - dienst cultuur (02)629.23.25 <http://www.vub.ac.be/cultuur>

CONCERT

DONDERDAG 28 oktober 1999-Kultuurkaffee, 21u, inkom gratis

IN THE DARK (ESP)

Miguel Lopez : zang en gitaar
Alberto Ortega :
klavieren en gitaar
Paco Narvaez : gitaar
Andres Reina : basgitaar
Salvi Lopez : drum

DJ: Kevin Major

Dit is Spaans voor dans l'ombre. In Spanje zijn ze dan ook razend populair, maar daar wilden ze het niet bij laten. Los Malagueños trokken dan maar naar Belgica om de Belgen ook te overtuigen.

En dat doen ze want live zijn ze een heel sterke band die vergeleken kan worden met de Romans van bij ons. Alleen zijn ze een groot aantal jaartjes jonger (gemiddeld 22). Je kan dus professionaliteit, ambiance, stevige rock en een wereldwijd show verwachten. In Spanje deden ze al voorprogramma's voor Garbage, Primus, Aerosmith en de Beastie Boys. Para hacer palidecer a sus referencias mas cercanas: Stone Roses o Happy Mondays. Zal hun die eer ook hier te beurt vallen? Om ooit eens voor of misschien wel na Deus te spelen. Deus is toch ook Spaans, niet?

DONDERDAG 04 november 1999-Kultuurkaffee, 21u, inkom gratis

SQUEEZEBOX HARDWARE (B)

Philippe Thuriot: accordeon
Luk Mishalle: sax en percussie
Geert Waegeman: viool en mandoline
Chris Cartier: contrabas

DJ: Some Noise

Vorig jaar produceerde Limelight het project "Squeezebox Hardware" tijdens het Happy New Ears-festival. Drager van de groep is accordeonist Philippe Thuriot.

Hij vond avontuurlijke kompanen in Luk Mishalle, Geert Waegeman en Chris Cartier. "Squeezebox Hardware" was geboren en speelt originele composities van vooral Philippe Thuriot, maar ook van de groepsleden en een accordeonsolo van Fred Frith (Desinformation Polka).

De eigen composities zijn adaptaties van Balkan-muziek, tango, Saint-Louis blues en musette die met een toevoeging van elektronische snufjes voor een apart en gevarieerd klankbeeld zorgen!

DONDERDAG 18 november 1999-Kultuurkaffee, 21u, inkom gratis

TRIO FUHLER, DE JOODE EN BENNINK (NL)

Cor Fuhler:
piano, orgel, keyolin en melodica
Han Bennink: drum en percussie
Wilbert de Jooide: contrabas

http://www.euronet.nl/users/fuhler/trio_f-b-dj_bellogram.htm

DJ: Our man from Brussels (Panik)

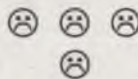
Keyolin is de jongste uitvinding van Cor Fuhler: een viool die via piano-toetsen wordt bespeeld. Samen met zijn kompanen Bennink en de Jooide heeft hij er een CD rond uitgegemaakt. Bellagram is een cd met materiaal dat aangebracht werd met aanleidingen en suggesties voor verdere improvisatie door de muzikanten.

Het resultaat is een "toegankelijker jazzachtige muziek". De charmante melodieën en verende swing worden af en toe stilgelegd, om spanning en ontspanning te creëren, en lijken dan uiteen te vallen in abstracte delen, die de aandacht vestigen op de bijzondere geluiden die het trio voortbrengt. Een met niets te vergelijken parfum voor de oren gemengd met humor, lieflijkheid, melancholie en prikkelende vormspelletjes. Even stil zijn en luisteren.

CONCERT

DONDERDAG 25 november 1999-Kultuurkaffee, 21u, inkom gratis

THE MEAN TEAM

a virtual big-band vier music spelers samen met hun elektronische alter-ego's of alien-elfen's

heavy-meta-PC music ... sjamanistische rituelen brengen overleden beroemdheden terug tot leven

small gang, big bang : TMT : explosive sounds/ een vliegende gloeiend-froese energie
fine-jazz??? afro-japoneuse patasiestemmuziek???

The Mean Team is :
Bert Jacobs : fluit
Michael Mast : saxofoon
Michael Weisacher : percussie
Xa4 Sqr : bas, compositie

program :

- The Mean Team's Main Thema
- Take the mean train par train of par l'aveu van, de weg naar Harlem loopt over Rio en Paris
- BabyKing het koningskind met blauwe zwaatschermen legt over zijn baby
- MeanTime hard-boiled detective Joe jans the Mean Team
- SpoolTime into outer-space met Yuri Gagarin, the Apollo XI-cross, cap. Kirk, Lalla en vele anderen

EXPO

14.10.99 -> 10.11.99 (werkdag ts. 9u & 17 u) -
Gebouw M (Rectoraat)

"De duistere kant van de Maan" schilderijen en pasteltekeningen Hélène KEIL

Brood bakken is een weg, cactussen kweken ook. Alles kan een weg zijn. Schilderen is de weg van de kunstenaar.

In de tentoonstelling "De duistere kant van de Maan" laat Keil de strijden zien die zij gestreden heeft met zowel de demonen, de engelen als de personages uit het leven van alledag. Hun listen en lagen, hun portretten, haar kwetsuren.

Al tekenend en schilderend kwamen ze aan de oppervlakte, ze kregen een gezicht, ze werden erkend, en dat was wat ze wilden. Dat gevecht, zowel in de geest als op het vlak is de weg en ook de reden. Gelukkig is er nog geen einde in zicht.

15.11.99 -> 24.11.99 (werkdag ts. 11.30 & 17u) Rectoraat,
gebouw M, GalerY
(werkdag ts 12u - 18u) Salle Allende ULB

VUB MEETS ULB COLLECTION

Vernissage:
maa. 15 november 1999
om 18.30u

Rond de periode van St. Verhaegen organiseren de Dienst Cultuur VUB en de Service Culturelle van de ULB een gezamenlijke tentoonstelling. Dit jaar valt de keuze op de uitwisseling van een aantal kunstwerken die in eigendom zijn.

U kan op het rectoraat van de VUB genieten van de ULB-collectie en in de Salle Allende (ULB Solbosch) een selectie bekijken van het VUB-kunstpatrimonium.

KORTFILM

WOENSDAG 17 november 1999-Aula Q, inkom 150 BEF (3,71 EUR), va. 19u

HET GROTE ONGEDULD! '99!

De nieuwe lichting realisators heeft de schooldeur achter zich gesloten en beklimt de scène van de professionele wereld...op zoek naar mogelijkheden en middelen om hun talenten verder te ontplooiën, op zoek naar de kans om hun dromen in beelden te vatten.

Een verzameling van de meest ongewone en verrassende kortfilms, kronkelende animatiefilms, ruwe documentaires, sprankelende fantasieën, etc... eindwerken van de laatstejaarsstudenten van Nederlands- en Franstalige filmscholen.

De gelegenheid voor al wie werkzaam is in de audiovisuele sector om een indruk op te doen van hoe elk van deze studenten door een feilloze beheersing van de techniek, via de beeldtaal, de creativiteit de vrije loop laat.

Ongetwijfeld zijn deze jonge talenten al te dikwijls gebonden door te beperkte middelen, door een chronisch gebrek aan tijd en oefening... maar in de beperking toont zich dikwijls de meester. De kunst is dan ook geen hard oordeel te vellen maar de sluimerende beloften te ontdekken.

Het Grote Ongeduld! '99 blijft de ontmoetingsplaats voor debutanten en arrivés, voor aspirant-regisseurs en productiekers, en voor al wie zijn hart verpand heeft aan de beeldcultuur!

Wij zijn aan de achtste editie van ons kortfilmfestival toe en opnieuw worden alle films op voorhand bekeken en door een deskundige jury beoordeeld.

De beste documentaire krijgt van Lichtpunt een prijs van 50.000 BEF. De beste kortfilmmaker krijgt van CANVAS 100.000 BEF. Beiden komen later uw huiskamer binnen via het televisietoestel.

Ook gaan we opnieuw op verplaatsing. Zowel Gent 22/11 (Film-Plateau), Hasselt 23/11 (Zebrazaal o.v.) en Antwerpen 25/11 (Filmmuseum) vertonen het programma. De prijswitrekking blijft in Brussel...

Met de steun van:

het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, adm. Kunst, het Ministerie van Onderwijs Dynamo 2, ASLK, CANVAS, Lichtpunt, De Morgen, SABAM, UPV

HET GROTE ONGEDULD!
'99
LIGHTPUNT - WEERTRAGEN
KORTFILMFESTIVAL
17 NOV.
AULA VUB
PLEINLAAN 2, 1050 BRUSSEL
BUDOM/ENTREE: 150 BEF
INFO: 02/69 30 87

